

Spelling in de lift

handleiding

niveau

1 2 3 4 5 ⑥ 7 8

kop- en staartstukken

klinkerdief 1

verdubbelaar 1

Bekadidact
.....

Spelling in de lift ^{plus}

handleiding niveau 6

kop- en staartstukken

klinkerdief 1

verdubbelaar 1

Centrum Educatieve Dienstverlening/
Pedologisch Instituut Rotterdam

Marijke Erades

Mary Gerritse

Maartje Greevenbosch

Betty Jansen

Carolien Pol

Janine Terwindt

Eerste druk, achtste oplage 2008

© 1995 Bekadidact Baarn

ISBN 978 90 262 5333 1

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever. Voor zover het maken van reprografische verveelvoudigingen uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikel 16h Auteurswet 1912 dient men de daarvoor verschuldigde vergoedingen te voldoen aan Stichting Reprorecht (postbus 3051, 2130 KB Hoofddorp, www.reprorecht.nl). Voor het overnemen van korte gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (artikel 16 Auteurswet 1912) kan men zich wenden tot Stichting PRO (Stichting Publicatie- en Reproductierechten Organisatie, postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.cedar.nl/pro). Voor het overnemen van niet-korte gedeelte(n) dient men zich te wenden tot de uitgever.

Inhoud

1	Doelstellingen	5
1.1	Algemene doelstellingen	5
1.2	Doelstellingen van niveau 6	5
2	Analyse van de beginsituatie	6
2.1	Analyse van de beginsituatie (algemeen)	6
2.2	Analyse van de beginsituatie op niveau 6	6
2.2.1	Schematisch overzicht van de analyse van de beginsituatie	7
2.2.2	Overstap van niveau 5 naar niveau 6	9
2.2.3	Instap voor leerlingen die al spelling (met een andere methode) hebben gehad	10
3	Onderwijsleersituatie	11
3.1	Inleiding	11
3.2	Leerinhouden en leerprincipes	11
3.2.1	Leerinhouden	11
3.2.2	Leerprincipes	14
3.3	Didactische werkvormen	19
3.3.1	De handleiding	19
3.3.2	Het werkboek	20
3.3.3	Het kopieerblok	20
3.4	'Spelling in de lift PLUS' als hoofdmethode	21
3.5	'Spelling in de lift PLUS' als remediërende methode	22
3.6	Aanwijzingen per bladzijde	22
3.6.1	Aanwijzingen per bladzijde (algemeen)	22
3.6.2	Aanwijzingen per bladzijde voor het werkboek	24
	Basisstof	
	I Kop- en staartstukken:	
	woorden bestaande uit twee klankgroepen, waarvan er één bestaat uit be, ge, ver, e, ig, lijk	24
	II Klinkerdief 1:	
	woorden bestaande uit twee klankgroepen, waarvan de eerste eindigt op een lange klank	30
	III Verdubbelaar 1:	
	woorden bestaande uit twee klankgroepen, waarvan de eerste eindigt op een korte klank	44
3.6.3	Aanwijzingen per bladzijde voor het kopieerblok	54
	Extra stof	
	☒ Nog een keer	54
	blz. 6.☒.2 t/m 6.☒.16	
	I Kop- en staartstukken:	
	woorden bestaande uit twee klankgroepen, waarvan er één bestaat uit be, ge, ver, e, ig, lijk	54

- II Klinkerdief 1:
 - woorden bestaande uit twee klankgroepen, waarvan de eerste eindigt op een lange klank 57
 - III Verdubbelaar 1:
 - woorden bestaande uit twee klankgroepen, waarvan de eerste eindigt op een korte klank 60
- 3.6.4 Aanwijzingen per bladzijde voor het kopieerblok 61
 - Extra stof
 - ☐ Net iets meer 61
 - blz. 6. ☐.2 t/m 6. ☐.16
 - I Kop- en staartstukken:
 - woorden bestaande uit twee klankgroepen, waarvan er één bestaat uit be, ge, ver, e, ig, lijk 62
 - II Klinkerdief 1:
 - woorden bestaande uit twee klankgroepen, waarvan de eerste eindigt op een lange klank 63
 - III Verdubbelaar 1:
 - woorden bestaande uit twee klankgroepen, waarvan de eerste eindigt op een korte klank 64
- 3.6.5 Aanwijzingen per bladzijde voor het kopieerblok 65
 - Keuzestof
 - ☒ Meer en weer 65
 - blz. 6. ☒.2 t/m 6. ☒.11

4 Evaluatie 68

- 4.1 Evaluatie (algemeen) 68
- 4.2 Evaluatie op niveau 6 68
- 4.2.1 Overzicht van de registratieformulieren 69

5 Toets en dictees 70

- 5.1 Instaptoets niveau 6 70
- 5.1.1 Scoring, registratie, interpretatie instaptoets niveau 6 71
- 5.1.2 Registratieformulieren instaptoets niveau 6 72
- 5.2 Controledictees 74
- 5.3 Einddictees en totaaldictee 79
- 5.3.1 Scoring, registratie, interpretatie controle-, einddictees en totaaldictee niveau 6 81
- 5.3.2 Registratieformulieren controle-, einddictees en totaaldictee niveau 6 82

6 Woordenlijsten 84

Bijlage: Schema van de luistervink • klinkerdief • verdubbelaar

1 Doelstellingen

1.1 Algemene doelstellingen

Het werkboek niveau 6 is een onderdeel van de methode 'Spelling in de lift PLUS'. Aan de hand van deze methode willen wij leerlingen met spellingproblemen de schrijfwijze van veelvoorkomende Nederlandse woorden aanleren. Voor een nadere toelichting op deze doelstelling verwijzen wij u naar de Algemene Inleiding.

Het is de bedoeling dat de leerlingen de woorden die geleerd worden niet alleen goed schrijven in de spellingles, maar dat ze die kennis ook gaan gebruiken in hun spontane schriftelijke taalgebruik. Hiertoe zijn speciale oefeningen opgenomen. Het is de bedoeling dat de leerkracht er voortdurend attent op is dat het geleerde ook daadwerkelijk wordt toegepast.

1.2 Doelstellingen van niveau 6

Aan het eind van het werkboek van niveau 6 wordt van de leerling verwacht dat hij/zij:

- frequent voorkomende woorden bestaande uit twee klankgroepen, waarvan één klankgroep bestaat uit een kop- of staartstuk (be, ge, ver, e, ig, lijk) kan schrijven (bijvoorbeeld: verstand, keuken).
 - de begrippen: klinker, medeklinker, lange en korte klank, tweetekensklank en klankgroep heeft leren hanteren.
 - veelvoorkomende woorden bestaande uit twee klankgroepen kan schrijven: woorden waarvan de eerste klankgroep kan eindigen op:
 - een medeklinker (zoals gordijn)
 - een tweetekensklank (zoals keuken)
 - een lange klank (zoals konijn)
 - een korte klank (zoals knappe)
}	luistervink
}	klinkerdief
}	verdubbelaar

2 Analyse van de beginsituatie

2.1 Analyse van de beginsituatie (algemeen)

Wanneer men gaat werken met de methode 'Spelling in de lift PLUS' wordt allereerst de bijbehorende instaptoets afgenomen. De complete instaptoets is opgenomen in de Algemene Inleiding.

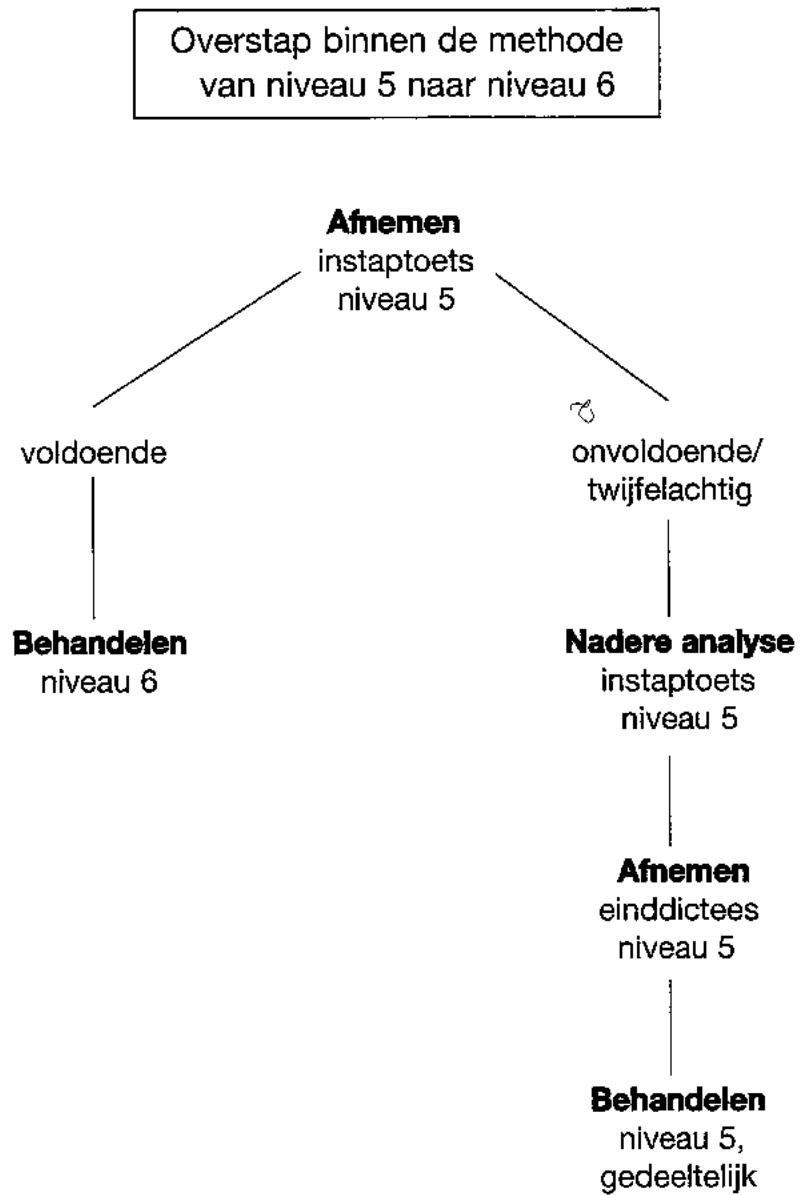
Een niveau wordt als beheerst beschouwd wanneer 80% van de woorden (16 van de 20 woorden) foutloos wordt geschreven. Men stapt dan over naar het volgende niveau. Maakt een leerling meer dan 4 fouten, dan volgt een analyse van de beginsituatie op het desbetreffende niveau.

2.2 Analyse van de beginsituatie op niveau 6

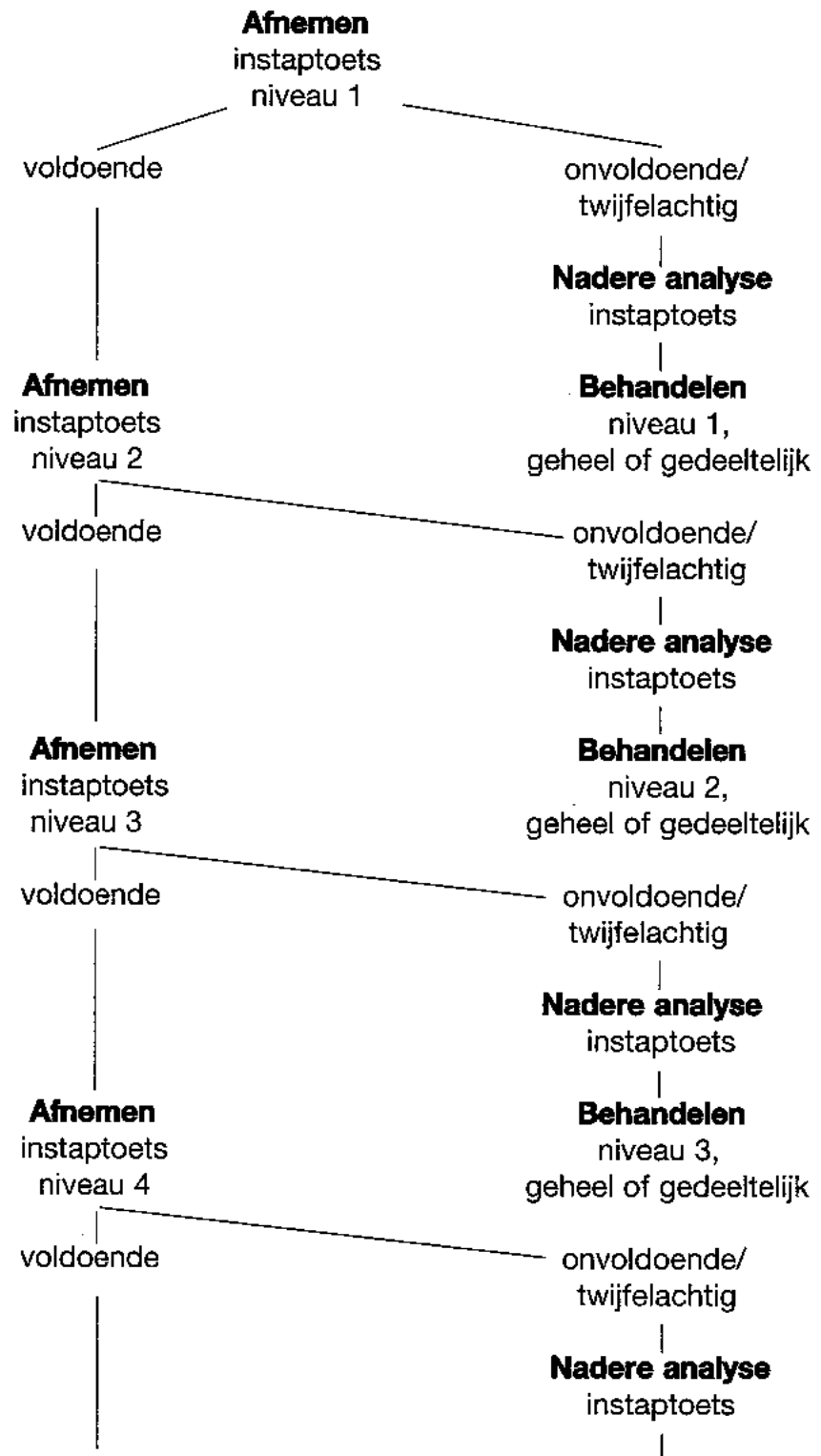
Bij leerlingen die met 'Spelling in de lift PLUS' werken, zal men op een andere wijze te werk gaan bij het vaststellen van de beginsituatie, dan bij leerlingen die tussentijds in de methode instappen.

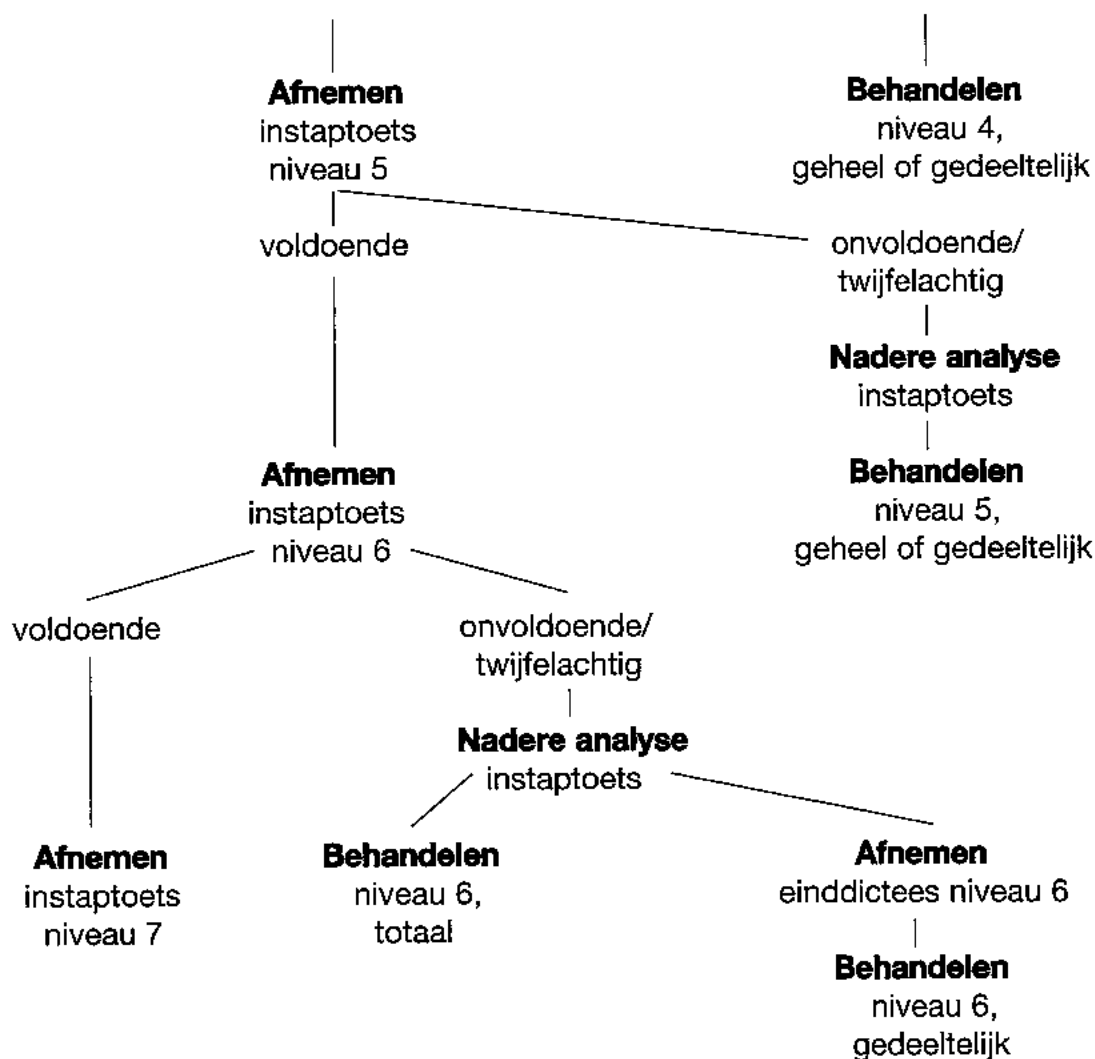
In 2.2.1 wordt voor beide groepen de te volgen werkwijze schematisch gepresenteerd. Daarna worden in 2.2.2 en 2.2.3 beide modellen (beslisbomen) nader toegelicht.

2.2.1 Schematisch overzicht van de analyse van de beginsituatie

Instap voor leerlingen die al spelling
(met een andere methode) hebben gehad.

2.2.2 Overstap van niveau 5 naar niveau 6

De instaptoets, hier wellicht beter uitstaptoets genoemd, van niveau 5 kan dienen als instaptoets voor niveau 6. Deze toets is te vinden in de handleiding van niveau 5 (paragraaf 5.1) of in de Algemene Inleiding.

In deze toets wordt nagegaan of het schrijven van woorden, die uit één klankgroep (resp. lettergreep) bestaan en vallen in de categorieën:

ch(t), au•ou of uw•eeuw•ieuw en woorden van twee beklemtoonde lettergrepen (klankgroepen•luistervink) voldoende beheerst wordt (80% of meer goed).

Met name het onderdeel 'klankgroepen•luistervink' van niveau 5 vormt een onmisbare schakel voor de te behandelen leerstof in niveau 6.

In dit onderdeel worden namelijk eenvoudige woorden van twee betekenisvolle klankgroepen behandeld. De leerling moet bij deze betekenisvolle klankgroepen de kennis van eerder geleerde stof toepassen (zoals f en v, d en t, enzovoorts). Ook worden hier woorden behandeld waarvan niet alle klankgroepen betekenis hebben en waarbij je aan het eind van de klankgroep een medeklinker of tweetenklank hoort.

Is er sprake van onvoldoende of twijfelachtige beheersing, dan zal eerst moeten worden nagegaan wat de leerling precies fout doet. Dit kan bijvoorbeeld met

behulp van de einddictees van niveau 5. Daarna kan besloten worden of, en zo ja welke stof van niveau 5 eerst herhaald zal moeten worden.

2.2.3 Instap voor leerlingen die al spelling (met een andere methode) hebben gehad.

Men controleert eerst met behulp van de instaptoets niveau 1 of niveau 1 beheerst wordt. Is dit het geval, dan neemt men de instaptoets van niveau 2 af. Wordt ook deze stof beheerst, dan volgt de instaptoets van niveau 3, enzovoort. De A- en B-versie van de instaptoets van niveau 6 zijn te vinden in paragraaf 5.1. De instaptoets van niveau 6 bevat woorden uit de in de doelstelling genoemde spellingcategorieën.

Aan de hand van het individuele registratieformulier (paragraaf 5.1.2) kan men nagaan of alle op niveau 6 behandelde categorieën beheerst worden. Door deze nadere foutenanalyse bepaalt men welke oefenstof de leerling nodig heeft. Per spellingcategorie kan worden nagegaan of er sprake is van voldoende beheersing.

Er wordt onderscheid gemaakt tussen categorie- en andere fouten. Zo kan het voorkomen dat een leerling in het woord 'bemoei' het kopstuk 'be' wel goed schrijft, maar een fout maakt in 'oei' (bemoeij = andere fout). Een groot aantal van dit soort *andere* fouten vraagt om een nadere analyse.

Wanneer men na de analyse van de instaptoets nog twijfelt of een leerstofonderdeel aangeboden moet worden, kan men als extra controle het einddictee van het betreffende onderdeel afnemen. Deze dictees kunt u vinden in paragraaf 5.3.

Bij leerlingen met specifieke spellingproblemen kan de leerkracht eventueel een leerinhoud van niveau 6 apart aanbieden. Het kan zijn dat een leerling uitsluitend problemen heeft met het schrijven van woorden met de staartstukken 'ig' en 'lijk'. Men zou dan dit onderdeel van het werkboek (blz. 8 en 9) met de leerling kunnen doorwerken.

3 Onderwijsleersituatie

3.1 Inleiding

In dit hoofdstuk komen de aspecten van de onderwijsleersituatie aan de orde die speciaal betrekking hebben op niveau 6. Punten die betrekking hebben op het hele pakket komen aan de orde in de Algemene Inleiding.

3.2 Leerinhouden en leerprincipes

3.2.1 Leerinhouden

Op niveau 6 komt achtereenvolgens aan de orde:

WERKBOEK

Basisstof

- I ● Kop- en staartstukken
woorden met de kopstukken
be, ge, ver (blz. 2 t/m 4)
woorden met e in het staartstuk (blz. 5 t/m 7)
woorden met ig en ijk in het staartstuk (blz. 8 en 9)
herhaling van alle kop- en staartstukken (blz. 10 t/m 14)

- II ● Klinkerdief 1
herhaling van klankgroepen/kop- en
staartstukken (blz. 16 en 17)
toets (blz. 18 t/m 20)
herhaling van de regel van de luistervink (blz. 21 t/m 24)
de introductie van de regel van de
klinkerdief. (blz. 25)
Deze regel wordt achtereenvolgens
toegepast op woorden:
a (blz. 26 en 27)
e (blz. 28 en 29)
o (blz. 30 en 31)
u (blz. 32)
a, e, o en u door elkaar en de uitzonde-
ring met ee aan eind van het woord
bijvoorbeeld: twee (blz. 33 t/m 36)

- III ● Verdubbelaar 1
de introductie van de regel van de verdubbelaar. (blz. 38)
Deze regel wordt achtereenvolgens toegepast op woorden met:
- a (blz. 39 t/m 40)
 - e (blz. 41 en 42)
 - i (blz. 43 en 44)
 - o (blz. 45 en 46)
 - u (blz. 47 en 48)
 - a, e, i, o en u door elkaar (blz. 49 t/m 51)
- herhaling van de regels van luistervink, klinkerdief en verdubbelaar (blz. 52 t/m 54)
Daarna worden er allerlei oefeningen aangeboden waarbij de leerlingen zelf moeten beslissen welke van de drie regels zij moeten toepassen.
Oefeningen met luistervink-, klinkerdief- en verdubbelaar-woorden in zinnen en verhaaltjes (blz. 55 t/m 58)

N.B. Bij dit werkboek hoort het *schema van de luistervink • klinkerdief • verdubbelaar*. Dit *schema* dient als leidraad bij het behandelen van de spellingregels. Het is als losse kaart in het werkboek gevoegd en als bijlage achterin deze handleiding gevoegd. Ook is er een klassikaal schema beschikbaar.

KOPIEERBLOK

Extra stof

☒ *Nog een keer*

- I ● Kop- en staartstukken
be, ge, ver, (blz. 6. ☒ .2)
e (blz. 6. ☒ .3)
ig, lijk (blz. 6. ☒ .4)
kop- en staartstukken door elkaar (blz. 6. ☒ .5)
- II ● Klinkerdief 1
luistervink (blz. 6. ☒ .6)
klinkerdief met a (blz. 6. ☒ .7)
klinkerdief met e (blz. 6. ☒ .8)
klinkerdief met o (blz. 6. ☒ .9)
klinkerdief met u (blz. 6. ☒ .10)
- III ● Verdubbelaar 1
verdubbelaar met a (blz. 6. ☒ .11)
verdubbelaar met e (blz. 6. ☒ .12)

verdubbelaar met i	(blz. 6. ☒.13)
verdubbelaar met o	(blz. 6. ☒.14)
verdubbelaar met u	(blz. 6. ☒.15)
klinkerdief • verdubbelaar door elkaar	(blz. 6. ☒.16)

☐ *Net iets meer*

I ● Kop- en staartstukken	
be, ge, ver	(blz. 6. ☐.2)
e	(blz. 6. ☐.3)
ig, lijk	(blz. 6. ☐.4)
kop- en staartstukken door elkaar	(blz. 6. ☐.5)
II ● Klinkerdief 1	
luistervink	(blz. 6. ☐.6)
klinkerdief met a	(blz. 6. ☐.7)
klinkerdief met e	(blz. 6. ☐.8)
klinkerdief met o	(blz. 6. ☐.9)
klinkerdief met u	(blz. 6. ☐.10)
III ● Verdubbelaar 1	
verdubbelaar met a	(blz. 6. ☐.11)
verdubbelaar met e	(blz. 6. ☐.12)
verdubbelaar met i	(blz. 6. ☐.13)
verdubbelaar met o	(blz. 6. ☐.14)
verdubbelaar met u	(blz. 6. ☐.15)
klinkerdief • verdubbelaar door elkaar	(blz. 6. ☐.16)

Keuzestof

☒ *Meer en weer*

- alles van niveau 1 t/m 6 door elkaar (blz. 6. ☒.2 t/m 6. ☒.11)

De woorden die worden aangeleerd zijn beperkt tot voor leerlingen bekende en in de Nederlandse taal veel voorkomende woorden. Een lijst van deze woorden is opgenomen in hoofdstuk 6.

Woorden met spellingproblemen die pas op een hoger niveau behandeld worden, worden heel incidenteel in de oefenstof gebruikt, maar nog niet aangeleerd. Ze zullen dan ook niet in de dictees voorkomen.

Werkwoorden en werkwoordsvormen komen aan de orde voorzover zij vallen onder de categorie veelgebruikte woorden.

3.2.2 Leerprincipes

Oriënteren en optimaliseren

Oriënteren

● In het werkboek worden zowel klankzuivere als niet-klankzuivere woorden van twee klankgroepen behandeld. Bij deze woorden hebben de klankgroepen in sommige gevallen wel betekenis, maar in verreweg de meeste gevallen niet. Het is daarom van essentieel belang dat de leerlingen goed op de diverse problemen worden georiënteerd. Dit gebeurt op de volgende manier:

I Kop- en staartstukken

Voordat het deel 'Kop- en staartstukken' doorgewerkt wordt, moet eerst het deel 'Klankgroepen' zijn behandeld (niveau 5).

Mocht dit niet gebeurd zijn, dan verdient het aanbeveling om het onderdeel klankgroepen • luistervink van niveau 5 alsnog te behandelen. Hier vindt namelijk de introductie plaats van begrippen (klankgroep, korte klank, lange klank en tweetekensklank) als voorbereiding op de inhoud van niveau 6.

Evenals in het onderdeel 'klankgroepen' wordt in dit deel de term '*klankgroep*' in plaats van 'lettergreep' gehanteerd. Een klankgroep doelt op iets anders dan een lettergreep. Wanneer je een woord visueel in stukken verdeelt, spreek je van lettergrepen.

Bijvoorbeeld: bit - ter.

Klankgroepen daarentegen ontstaan wanneer je een woord op het gehoor in stukken verdeelt: /bi/ /ter/.

Klankgroep en lettergreep kunnen identiek zijn.

Bijvoorbeeld: speel - tuin.

Bij woorden waarin klankgroep en lettergreep niet identiek zijn, zoals bijvoorbeeld in 'bitter', kan de leerkracht het woord beter niet visueel - in het schrift of op het bord - aanbieden om in klankgroepen te laten verdelen. Als de leerling namelijk 'bitter' op het bord ziet staan, kan het het woord verkeerd gaan verdelen, namelijk bit - ter, hetgeen uiteindelijk tot een verkeerd toepassen van de spellingregels zou kunnen leiden.

De woorden die in 'Kop- en staartstukken' aangeleerd worden zijn niet klankzuiver. Stap voor stap zullen de diverse kop- en staartstukken bij de leerlingen geïntroduceerd worden. Na een eerste fase van introductie van en oriëntatie op de meest voorkomende woorden met kop- en staartstukken, is het de bedoeling dat de leerlingen leren volgens het analogieprincipe te werk te gaan bij woorden met identieke kop- of staartstukken. Het uiteindelijk streven is dat de leerling zich een woordbeeld vormt van dergelijke woorden.

Als houvast - na de introductie van de betreffende woorden - wordt wel meegegeven dat je bij deze kop- en staartstukken een u-klank hoort en zegt, maar dat je een e moet schrijven:

'Bij de staartstukken ig en lijk hoor en zeg je 'ug' en 'luk' maar je moet 'ig' en 'lijk' schrijven'.

Ter ondersteuning worden er kleine tekeningen aangeboden van muisjes met de desbetreffende kop- en staartstukken.

II Klinkerdief 1

III Verdubbelaar 1

Om een goede oriënteringsbasis op te bouwen, wordt begonnen met een korte herhaling van de stof van het werkboek Klankgroepen • luistervink.

De begrippen *korte klank*, *lange klank*, *tweetekensklank* en *medeklinker* worden nog eens aangeboden. Het eind van de eerste klankgroep van een woord wordt bepaald. Daarnaast worden de leerlingen nog eens geconfronteerd met de vraag of klankgroepen nu *wel of geen betekenis* hebben.

Tot slot moeten zij nog eens aangeven of er kop- of staartstukken in het woord aanwezig zijn en hoe zij deze moeten schrijven.

Of de leerlingen na deze herhaling ook werkelijk deze begrippen kennen wordt onderzocht door middel van een toets.

De leerlingen moeten deze toets beslist voldoende maken voordat de spellingregels van 'klinkerdief' en 'verdubbelaar' geïntroduceerd worden. *Kennis van deze begrippen is namelijk een voorwaarde voor de werkelijke beheersing van deze spellingregels!* Gebleken is dat de problematiek van de open en gesloten lettergrepen - hier met het accent op klankgroepen en uitgewerkt in regels van luistervink, klinkerdief en verdubbelaar - vaak een struikelblok voor de leerlingen vormt.

De woorden die bij de onderdelen klinkerdief 1 en verdubbelaar 1 aangeleerd worden, zijn niet klankzuiver.

Enkele voorbeelden:

'drempel': de klankgroepen zijn /drem/ en /pel/.

In 'pel' zit het staartstuk e, waarbij je een u hoort, maar een e schrijft; dus niet klankzuiver.

'Maken': de klankgroepen zijn /ma/ en /ken/.

Bij 'ma' hoor je een lange aa, maar je schrijft maar één a.

Bovendien zit er in de klankgroep 'ken' een staartstuk e, waarbij je een u hoort, maar een e schrijft; dus beide klankgroepen zijn niet klankzuiver.

'Latten': de klankgroepen zijn /la/ en /tten/.

Bij 'tten' hoor je maar één t, en toch moet je twee t's schrijven. Daarnaast horen we hier ook weer een u, terwijl we een e moeten schrijven; een staartstuk dus.

Omdat al deze soorten woorden niet klankzuiver zijn moeten we de leerlingen leren:

a waarin deze woorden zich van elkaar onderscheiden en

b welke spellingregels zij erop toe moeten passen.

Om de leerlingen deze regels bij te brengen is als hulpmiddel gekozen voor de figuren van luistervink, klinkerdief en verdubbelaar.

Zij spelen elk een rol in het verhaal over het prinsesje Bernadette. Dit verhaal wordt aangeboden om de leerlingen te motiveren en om ze te helpen bij het onthouden van de nieuwe spellingregels.

Daarnaast hebben de leerlingen houvast aan het *schema* van de *luistervink* • *klinkerdief* • *verdubbelaar*, waarin bovenstaande stappen a en b uitgewerkt zijn.

De drie spellingregels die aangeleerd worden zijn:

1 *De regel van de luistervink (herhaling)*

Als je aan het eind van een klankgroep een medeklinker of een twee-
tekenklank hoort, geldt:

'Luister goed, dan weet je precies hoe je
het schrijven moet.'

Opmerkingen:

a De luistervinkregel mag in dit werkboek *alleen op de eerste klankgroep van het woord* toegepast worden.

b De leerlingen moeten bij elk woord uitmaken of deze eerste klankgroep wel of geen betekenis heeft.

Immers: bij een woord als 'broodplank' hoor je aan het eind van de eerste klankgroep een t, een medeklinker dus. Maar mag je toch niet de regel van de luistervink toepassen, omdat het woord 'brood' een eigen betekenis heeft. Daarom geldt hier de eerder geleerde regel met betrekking tot een d of t aan het eind van het woord.

c Waarom is die luistervinkregel dan van belang, vraagt men zich af. Wel, om de leerlingen te helpen zich juist te oriënteren op de woorden die overblijven, zoals 'fornuis', 'gordijn', 'drempel', enzovoorts.

Met behulp van de luistervink proberen we te voorkomen dat de leerlingen 'fornuis', 'keukken' of 'gorddijn' gaan schrijven, met andere woorden dat ze de regel van de verdubbelaar gaan 'overgeneraliseren'.

d Hoe moeten de leerlingen *de tweede klankgroep* schrijven?

Een leerling moet er op letten of er een staartstuk in deze klankgroep zit. Bijvoorbeeld: e, ig, lijk, enzovoorts. Ook kan het zijn dat deze klankgroep een woord of een woorddeel is, waarop eerder geleerde regels toegepast moeten worden.

Bijvoorbeeld: 'niemand' en 'dolfijn'.

In de overige gevallen schrijf je de klankgroep zoals je die hoort, bijvoorbeeld: bij 'fornuis' en 'prinses'.

De praktijk van onze LOM-scholen wijst uit dat de leerlingen met het schrijven van deze tweede klankgroep in het algemeen weinig moeite hebben.

2 De regel van de klinkerdief

Als je aan het eind van een klankgroep een lange klank hoort, geldt:

'Lange klanken hebben pech.
Ik haal gewoon een letter weg.'

Opmerkingen:

- a Bij het aanleren van deze regel is doelbewust geen gebruik gemaakt van het begrip klemtoon of woordaccent.
- b Voor de juiste schrijfwijze van een klankgroep verwijzen wij u ook naar opmerking d bij de luistervinkregel.
- c Er zijn woorden waarbij moeilijk te horen is of het om een lange of een korte klank gaat.

Bijvoorbeeld: agent, matroos, banaan

Hiervoor kunnen wij geen regel geven. Kooreman doet de suggestie om bij dit soort woorden de lange klank 'overdreven' lang uit te spreken.

Daarnaast zijn wij van mening dat op den duur het visuele woordbeeld ondersteunend moet gaan werken.

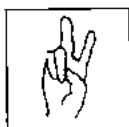
Bijvoorbeeld: toren, beren

De leerlingen moeten erop attent gemaakt worden dat dit oor- en eer-woorden zijn waar de plaagletter de lange klanken anders doet klinken.

Het blijven echter lange klanken, dus hier geldt de regel van de klinkerdief, en niet die van de verdubbelaar ('torren', 'birren').

3 De regel van de verdubbelaar

Als je aan het eind van een klankgroep een korte klank hoort, dan geldt:

'Bij korte klanken zoals a, e, i, o en u
zet ik twee medeklinkers, lekker puh!'

Opmerking:

Voor de juiste schrijfwijze van klankgroepen verwijzen wij u naar opmerking d bij de luistervink-regel.

Deze regels moeten regelmatig door de leerlingen onder woorden gebracht en toegepast worden. In het werkboek worden zij steeds herhaald.

Het verschil tussen klankgroepen en lettergrepen.

Zoals bij het onderdeel 'Kop- en staartstukken' reeds is besproken, wordt onder de term klankgroep niet hetzelfde verstaan als onder de term lettergreep.

Klankgroepen ontstaan immers als je een woord op het gehoor in stukken verdeelt; als je een woord visueel in stukken deelt, spreek je over lettergrepen. Voorbeeld: klankgroepen: /la/ /tten/ lettergrepen: lat - ten.

Lettergrepen kunnen open of gesloten zijn, klankgroepen niet.

Als een leerkracht naast het begrip klankgroep de leerlingen per se het begrip lettergreep wil aanleren, dan zou hiermee in dit werkboek begonnen kunnen worden.

Het is echter beter dat dit in dit boek beperkt blijft tot die woorden, waarbij klankgroep en lettergreep identiek zijn, dus bij de woorden waarvoor de regel van de luistervink of de klinkerdief geldt.

Bijvoorbeeld: neu - zen, ber - gen, la - ter.

Bij de regel van de verdubbelaar zijn klankgroep en lettergreep namelijk niet identiek, zoals te zien valt aan het voorbeeld: /la/ /tten/ en lat - ten.

- Naast de voorgaande oriënteringspunten (herhaling, toets, verhaal, schema en drie spellingregels) wordt bij de oefeningen tevens gebruik gemaakt van de ondersteunende werking van het *analogieprincipe*.

Er wordt gewerkt met *voorbeeld- of kapstokwoorden*:

- bij de aanbieding van de klinkerdief-regel zijn dat achtereenvolgens: kater, egel, konijn en buren
- bij de aanbieding van de verdubbelaar-regel zijn dat: knappe, gekke, dikke, domme en dunne.

Regelmatig wordt van de leerlingen gevraagd om rijmpjes af te maken of zoveel mogelijk rijmwoorden bij een bepaald woord te bedenken. Ook leren de leerlingen om woorden in bepaalde categorieën onder te brengen.

Bijvoorbeeld: -appe-, -alle- en -asse-.

Optimaliseren

- Achtereenvolgens gaat het hier om verinnerlijken, verkorten, automatiseren en generaliseren.

Verkorten en automatiseren

Het is de bedoeling dat de leerlingen steeds minder gebruik hoeven te maken van het schema en de kapstokwoorden en na verloop van tijd loskomen van de regels die in de werkboeken worden aangeboden.

Door een beperkt aantal woorden steeds opnieuw aan te bieden wordt de vaardigheid geautomatiseerd. Men wil op deze manier komen tot een goed auditief, visueel en schrijfmotorisch woordbeeld.

Generaliseren

Aan het generaliseren van de kennis wordt gewerkt door leerlingen zelf woorden te laten bedenken, woorden in zinsverband te laten gebruiken, een verhaal af te laten maken, enzovoorts.

Bovendien is het erg belangrijk om veel aandacht te besteden aan oefeningen die tot doel hebben om de geleerde vaardigheden in verschillende situaties te leren toepassen. Ook buiten de spellinglessen zal aandacht besteed moeten worden aan de juiste schrijfwijze van woorden.

Bij 'klinkerdief en verdubbelaar' moeten de leerlingen vanaf bladzijde 52 de drie nieuwe spellingregels door elkaar toepassen bij het schrijven van zinnen en verhaaltjes.

Isoleren, discrimineren en integreren

Om de leerlingen niet met teveel problemen tegelijk te confronteren, wordt in dit werkboek in eerste instantie het leerprincipe van het isoleren toegepast en wel in twee opzichten. Eerst worden uitsluitend woorden met een lange klank aan het eind van de eerste klankgroep aangeleerd en daarna uitsluitend woorden met een korte klank aan het eind van de eerste klankgroep.

Binnen elk onderdeel worden eerst uitsluitend woorden met a aangeboden, dan met e enzovoort. Pas op de laatste bladzijde van elk onderdeel worden de klinkers door elkaar aangeboden.

In het laatste deel van het werkboek ligt de nadruk op de leerprincipes van het discrimineren en integreren. Nu worden woorden met een lange klank, korte klank, tweetekenklank of een medeklinker aan het eind van de eerste klankgroep door elkaar aangeboden.

In het deel 'Kop- en staartstukken' worden de problemen ook eerst afzonderlijk behandeld en geoefend. Daarna worden ze door elkaar aan de leerling voorgelegd.

Voor de leerprincipes **controleren** en **motiveren** wordt verwezen naar de Algemene Inleiding.

3.3 Didactische werkvormen

Hierbij onderscheiden we op niveau 6:

- a de oefeningen en aanwijzingen in de handleiding
- b de oefeningen in het werkboek
- c de oefeningen in het kopieerblok die bestaan uit:
 - ☒ Nog een keer:
herhalingsstof voor uitvallers gekoppeld aan de controledictees.
 - ☐ Net iets meer:
verrijkingstof gekoppeld aan de controledictees.
 - ☒ Meer en weer:
generalisatiestof voor alle leerlingen.

3.3.1 De handleiding

Hierin zijn de instructies bij de oefeningen te vinden. Die dienen onder meer te omvatten: het bespreken van de betekenis van nieuwe woorden, een uitgebreide oriëntatie op een nieuw probleem, het leiding geven aan auditieve oefeningen, het vooraf bespreken van de oefeningen uit het werkboek en het nabespreken van de gemaakte oefeningen.

De *auditieve oefeningen* vormen een wezenlijk onderdeel van de methode evenals de *bordlessen*. Ook de *klassikale oefeningen* en *controledictees* mogen niet overgeslagen worden.

3.3.2 Het werkboek

Basisstof

In deze spellingmethode worden *meerdere informatiekanalen* ingeschakeld. Naast auditieve oefeningen zijn er ook oefeningen waarbij het accent op het visuele aspect ligt.

Schrijfmotorische woordbeelden worden ingeslepen door een beperkt aantal woorden steeds opnieuw te laten schrijven.

Naast deze grafisch-fonologische informatie wordt er ook aandacht besteed aan semantische en syntactische aspecten. Door middel van tekeningen of eenvoudige zinnen wordt de betekenis van woorden duidelijk gemaakt. Bovendien worden steeds mogelijkheden aangegeven waarop de woorden gebruikt kunnen worden.

Voor nu de woorden langer en abstracter worden is het belangrijk om met de leerlingen te praten over de betekenis. Het gebruik van een woordenboek zal op dit niveau een gewoonte moeten zijn.

Instructie door de leerkracht is beslist noodzakelijk bij het gebruik van deze methode. Het werkboek is niet bedoeld als zelfstandig oefenmateriaal. Auditieve oefeningen, die onder leiding van de leerkracht gedaan moeten worden, vormen een wezenlijk onderdeel van de methode.

Niet alle leerlingen zullen de aanwijzingen bij de oefeningen zelf kunnen lezen. Het is belangrijk dat de leerkracht controleert of de leerlingen de bedoeling van de opdracht begrepen hebben.

Hoe het spellingonderwijs in een groep of in een school georganiseerd kan worden op een zodanige wijze dat alle leerlingen op hun eigen niveau instructie ontvangen, wordt beschreven in de Algemene Inleiding.

3.3.3 Het kopieerblok

Extra stof

☒ *Nog een keer*

(de herhalingsstof voor uitvallers):

Aan ieder controledictee is een bladzijde herhalingsstof gekoppeld. Indien een moeilijkheid nog niet beheerst wordt, kan er extra oefening plaatsvinden.

Deze herhalingsstof is opgenomen in het kopieerblok (blz. 6. ☒ 2 t/m 6. ☒ 16).

De moeilijkheidsgraad van de oefeningen is vergelijkbaar met die van de basisstof.

De aanwijzingen bij de bladzijden herhalingsstof zijn te vinden in deze handleiding (paragraaf 3.6.3).

Net iets meer

(de verrijkingsstof):

Aan ieder controledictee is ook een bladzijde verrijkingsstof gekoppeld, bedoeld voor leerlingen die de behandelde stof beheersen, maar moeten wachten op de (groeps)instructie voordat ze verder kunnen. De verrijkingsstof is eveneens opgenomen in het kopieerblok (blz. 6. .2 t/m 6. .16).

Deze oefeningen zijn iets moeilijker en vrijer dan die uit het werkboek met de basisstof. Hier wordt bijvoorbeeld aan de leerlingen gevraagd om zelf woorden te bedenken of zinnen te maken. De aanwijzingen bij de bladzijden verrijkingsstof zijn opgenomen in deze handleiding (paragraaf 3.6.4).

Keuzestof

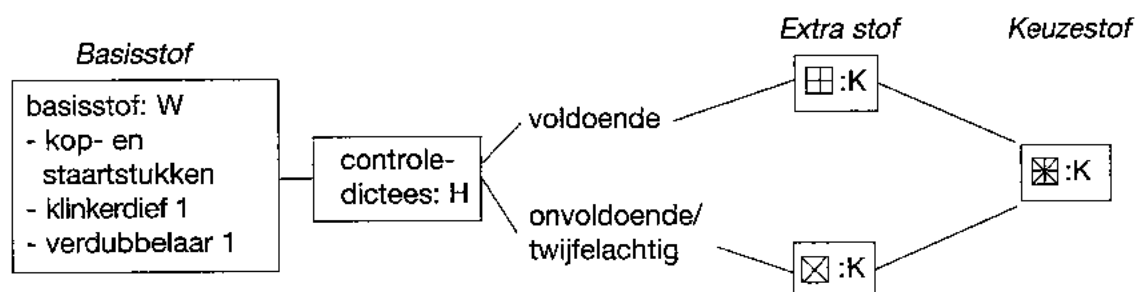
Meer en weer

(de generalisatiestof voor alle leerlingen):

Nadat alle categorieën van niveau 6 afzonderlijk zijn behandeld, is het de bedoeling dat alle leerlingen vervolgens ' Meer en weer' uit het kopieerblok doorwerken. Hierin wordt al het reeds geleerde herhaald, maar nu door elkaar.

3.4 'Spelling in de lift Plus' als hoofdmethode

Op scholen waar 'Spelling in de lift PLUS' de hoofdmethode is, kan het gebruik van de verschillende onderdelen als volgt in beeld worden gebracht:

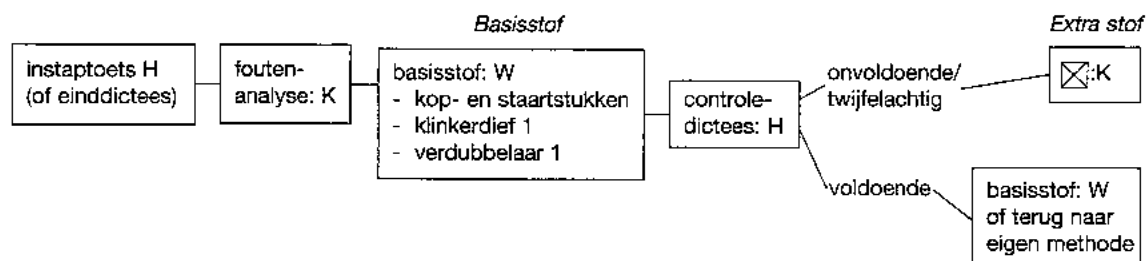
W = werkboek; H = handleiding; K = kopieerblok

Dus: *alle* leerlingen krijgen hier de basisstof uit het werkboek en na het doorwerken van het werkboek, ' Meer en weer' uit het kopieerblok (blz.6. .2 t/m 6. .11).

Afhankelijk van de prestaties bij de controledictees krijgen leerlingen herhalingsstof (' Nog een keer': blz. 6. .2 t/m 6. .16) of verrijkingsstof (' Net iets meer': blz.6. .2 t/m 6. .16), beide uit het kopieerblok.

3.5 'Spelling in de lift Plus' als remediërende methode

Wordt 'Spelling in de lift PLUS' uitsluitend voor het opvullen van hiaten gebruikt (remediërend), dan kan het gebruik er als volgt uitzien:

W = werkboek; H = handleiding; K = kopieerblok

Op grond van een foutenanalyse wordt met behulp van de registratieformulieren uit het kopieerblok vastgesteld, welke spellingcategorieën onvoldoende of twijfelachtig beheerst worden. Die krijgt de leerling dan uit het werkboek van 'Spelling in de lift PLUS' aangeboden.

Bij onvoldoende of twijfelachtige prestaties bij de controledictees kan bovendien herhalingsstof '☒ Nog een keer' uit het kopieerblok worden aangeboden.

Het onderdeel '☒ Net iets meer' (de verrijksstof) zal, wanneer 'Spelling in de lift PLUS' als remediërende methode wordt ingezet, niet tot nauwelijks gebruikt worden.

Onderdeel '☒ Meer en weer' (de generalisatiestof) kan gebruikt worden voor die leerlingen die problemen hebben met generaliseren van het eerder geleerde. Ook voor leerlingen die problemen hebben met het generaliseren van een eerdergeleerd spellingprobleem als er andere stof bijkomt, kan onderdeel '☒ Meer en weer' een functie hebben.

3.6 Aanwijzingen per bladzijde

3.6.1 Aanwijzingen per bladzijde (algemeen)

● De takenkaart

De takenkaart (die op de binnenkant van de kaft van het werkboek staat) is bedoeld als inleiding op het werkboek. Op deze kaart staat wat de leerlingen in het werkboek gaan leren. Het is bovendien de bedoeling dat de leerlingen zelf de takenkaart na een gemaakt controledictee invullen. Dit gaat als volgt:

voldoende beheersing (80% of meer)

twijfelachtige beheersing (60-80%)

onvoldoende beheersing (minder dan 60%)

Het tweede vak achter de verschillende leerstofonderdelen is bedoeld om eventueel na een herhaling in te vullen.

● Bordlessen

Bij elke bordles worden de doelstelling, het te hanteren materiaal en de introductie vermeld. Indien materiaal en organisatievorm ontbreken, geldt de volgende standaardformulering:

Materiaal:

bord en/of blaadje

Organisatie:

de leerlingen zitten op hun plaats.

● Auditieve oefeningen

De instructie en de aan te bieden woorden staan in een kader.

Soms is er een blaadje bij nodig en vindt klassikale behandeling van de antwoorden plaats op het bord.

● Klassikale oefeningen

Samen

De instructie voor deze oefeningen is in deze handleiding te vinden. Evenals bij de auditieve oefeningen is er een kader omheen geplaatst.

● Dictees

Controledictee

Einddictee

Totaal dictee

Deze dictees zijn te vinden in deze handleiding in respectievelijk paragraaf 5.2 en 5.3.

● Schema van de klinkerdief • luistervink • verdubbelaar:

Dit schema is los in het werkboek ingevoegd.

Tevens is dit in groot formaat, als klassikale plaat beschikbaar.

● Betekenis van woorden

Het is belangrijk dat de leerlingen de betekenis van de behandelde woorden kennen.

Controleer dit door de leerlingen bijvoorbeeld zinnen met de woorden te laten maken.

● Creativiteit

De creativiteit van leerlingen moet voortdurend aangemoedigd worden. Bij verschillende opdrachten zijn meer antwoorden mogelijk.

Bij een antwoord dat afwijkt van wat de auteurs in gedachten hadden, moet bekeken worden of het in de opdracht past. Als dit het geval is, verdient de leerling een compliment voor zijn originaliteit!

Speels omgaan met taal en spelling moet ons inziens aangemoedigd worden.

● Bladzijde-aanduiding in het kopieerblok

Bij ieder controledictiee staat een verwijzing naar de bijbehorende stof uit '☒ Nog een keer' en '☐ Net iets meer'. Het eerste cijfer geeft het niveau aan, dan volgt de aard van de stof en tenslotte het paginanummer. 6.☒.2 betekent dus: niveau 6; 'Nog een keer', bladzijde 2.

De keuzestof wordt op eenzelfde manier aangegeven: 6.☒.4, betekent niveau 6; 'Meer en weer', bladzijde 4.

3.6.2 Aanwijzingen per bladzijde voor het werkboek

BASISSTOF

I KOP - EN STAARTSTUKKEN

Het gaat om woorden van twee klankgroepen, waarvan één klankgroep bestaat uit: *be, ge, ver, stomme e* (zoals in *en, el, er, em, erd, end, ens*), *ig* of *lijk*.

● Bladzijde 2

Bordles

Doel:

Introductie van het begrip **kopstuk** (*be, ge, ver*).

Introductie:

Schrijf op het bord:

bedrijf

gezin

verkeer

Vraag aan een leerling om een woord op te lezen. Wijs er na het lezen van elk woord op dat in het voorste stuk een 'e' staat, die je als 'u' uitspreekt.

Vertel ten slotte dat deze stukjes *vooraan* 'kopstukken' genoemd worden.

Immers net als de kop van dieren staan de stukjes *vooraan*. (Teken eventueel een dier op het bord om het te illustreren!)

Vraag aan de leerlingen of ze nog meer woorden kennen die met *be, ge* of *ver* beginnen.

Op bladzijde 2 gaat het voornamelijk om het herkennen en overschrijven van *be-, ge- en ver-*woorden.

Als houvast wordt tevens het tekeningetje van het muisje gegeven, waarbij de kopstukken be, ge en ver getekend zijn.

N.B. Er zijn ook klankgroepen met ver die aan het eind van het woord voorkomen, bijvoorbeeld in over of liever. In onze methode worden deze klankgroepen behandeld bij staartstukken, namelijk die van de stomme e .

● Bladzijde 3

Bordles

Doel:

Uitbreiden van het schema van de *luistervink* • *klinkerdief* • *verdubbelaar* en leren werken met het deel van het schema 'kop- of staartstuk'.

Introductie:

In het vorige werkboek werkten wij met een deel van het schema: *luistervink* • *klinkerdief* • *verdubbelaar*. Het schema was eigenlijk nog niet helemaal compleet. In dit werkboek leren we werken met het hele schema. We beginnen met dit vakje er bij te doen (wijs naar het vakje kop- of staartstuk).

Ik geef jullie een aantal woorden en loop samen met jullie door het schema.
'begin'

1. Verdeel het woord in klankgroepen: /be/ /gin/
2. Hebben alle klankgroepen betekenis: nee
3. Is er een kopstuk: ja /be/
4. Welke klankgroep blijft over: /gin/
5. Wat hoor je aan het eind van de klankgroep: gin (medeklinker)
6. Hoe schrijf je het woord: begin

Behandel de volgende woorden op dezelfde manier:

verdriet; grasspriet; fornuis; geluk

Auditieve oefening

Luister goed naar de volgende **be-**, **ge-** en **ver-**woorden.

Verdeel ze in klankgroepen en houd op een blaadje bij, hoeveel be-, hoeveel ge- en hoeveel ver-woorden je gehoord hebt:

bezoek	geluid	beleefd	verdriet
verstand	verbaasd	genoeg	beroemd
bedrag	gesprek	verliefd	verlies
geheim	bedrijf	getal	gemeen

Oefening 2

De woorden die bedoeld worden zijn:

verhaal	verschil	begin
gevecht	gevoel	beroemd

● Bladzijde 4

Oefening 2

De goede woorden moeten zijn:

1. verkeerd - getal	4. gezond - verstand
2. genoeg - verhaal	5. begin - geheim
3. beroemde - gebouw	

Deze bladzijde wordt afgesloten met een *controledictee*.

Dit dictee is te vinden in paragraaf 5.2.

☒ *Herhalingsstof*: bladzijde 6. ☒ 2

☐ *Verrijkingstof*: bladzijde 6. ☐ 2

● Bladzijde 5

Bordles

Doel:

Introductie van het begrip **staartstuk** en toepassing van het schema met betrekking tot staartstukken.

Introductie:

Schrijf op het bord:

twaalfde

blauwe

buiten

morgen

Vraag aan een leerling om een woord op te lezen. Wijs er na het lezen van elk woord op dat in het achterste stuk een 'e' staat, die je als 'u' uitspreekt.

Net als bij kopstukken heb je ook staartstukken waarbij de 'e' als 'u' wordt uitgesproken. We noemen deze stukjes 'staartstukken' omdat ze achteraan staan, zoals een staart bij dieren achteraan hangt.

Loop daarna met de volgende woorden door het schema:

huilen

verdriet

sterke

getal

1. Verdeel het woord in klankgroepen: /hui/ /len/
2. Hebben alle klankgroepen betekenis: nee
3. Is er een kop- of staartstuk: ja ; /len/
4. Wat hoor je aan het eind van de eerste klankgroep: hui (tweetekenklank)
5. Hoe schrijf je het woord: huilen

Als houvast geven we ook hier het tekeningetje van de muis, waarbij e in het strikje aan de staart staat.

Auditieve oefening

Laat de leerlingen zelf zoveel mogelijk woorden verzinnen met een **staartstuk**. Schrijf alleen die woorden op waarbij de eerste klankgroep op een tweeteekenklank of medeklinker eindigt.

● **Bladzijde 6**

Op deze bladzijde wordt nog een aantal woorden met staartstukken behandeld.

Auditieve oefening

Zet op het bord de volgende categorieën: **el** **em** **er**
Laat nu door de leerlingen de volgende woorden in klankgroepen verdelen en aangeven in welke categorie het woord thuishoort.

bliksem	winkels	spiegel	vleugel
heuvel	drempel	winter	meesters
ieder	stiekem	wortels	meubel
herder	vingers	ouders	suiker

● **Bladzijde 7**

Op deze bladzijde worden de woorden met de staartstukken **end**, **ens** en **erd** behandeld.

Ook hier weer:

'je hoort en zegt in deze staartstukken een u, maar je schrijft een e.'

Auditieve oefening

Zet op het bord **erd; ens; end**

Laat de leerlingen een vinger opsteken wanneer ze een staartstuk horen dat eindigt op: erd, ens, end.

Schrijf het woord op.

verdriet - honderd - geval - grasspriet - telkens - woedend - vuurrood -
volgens - begin - ochtend - verliefd.

Oefening 3

De woorden die bedoeld worden zijn:
minstens - duizend - volgend.

Na deze bladzijde volgt een *controledictee*, dat in paragraaf 5.2 is opgenomen.

☒ *Herhalingsstof*: bladzijde 6. ☒ .3

☐ *Verrijkingsstof*: bladzijde 6. ☐ .3

● Bladzijde 8

Bordles

Doel:

Introductie van de staartstukken **ig** en **lijk**.

Introductie:

Schrijf op het bord:

heerlijk

aardig

Vraag aan een leerling om een woord op te lezen. Wijs na het lezen van elk woord erop dat je ook hier de 'u' klank hoort, net als bij de andere staartstukken.

'Je hoort en zegt ug en luk, maar schrijft ig en lijk.'

Loop daarna met het volgende woord door het schema:

lastig

1. Verdeel het woord in klankgroepen: /moei/ /lijk/, /las/ /tig/
2. Hebben alle klankgroepen betekenis: nee
3. Is er een kop- of staartstuk: ja; /ig/
4. Welke klankgroep blijft over: /las/
5. Wat hoor je aan het eind van de klankgroep: s (medeklinker)
6. Hoe schrijf je het woord: lastig.

Als houvast staan ig en lijk in het strikje van de muizestaart.

Oefening 3

De woorden in het geheimschrift zijn:

deftig, aardig, lastig, slordig, heftig, zestig

● Bladzijde 9

Oefening 3

De rijmwoorden zijn:

1. machtig/prachtig, 2. heerlijk, 3. giftig, 4. weinig, 5. vochtig

Deze bladzijde wordt afgesloten met een *controledictee*.

Dit dictee is te vinden in paragraaf 5.2.

☒ *Herhalingsstof*: bladzijde 6. ☒ .4

☐ *Verrijkingsstof*: bladzijde 6. ☐ .4

● Bladzijde 11

Oefening 2

De woorden die gemaakt kunnen worden zijn:

donker/donder	einde	meester	bedrijf
geluk	drempel	liefde	honderd/honden
groente	verdriet	lente	verkeerd
verhaal	zieke/ziekte	zuster	zolder
ruiter/ruiten	moeder	kleuter/kleuren	westen

● Bladzijde 12

Oefening 3

De tegenovergestelde woorden zijn:

moeilijk	rustig
zachter	schone
zoute	moedig
zwarte	zolder
zuiden	jonger
weinig	laatste
kleinste	ziekte

Na oefening 3 wordt een *controledictee* gemaakt.

Dit dictee is opgenomen in paragraaf 5.2.

☒ *Herhalingsstof*: bladzijde 6. ☒ .5

☐ *Verrijkingsstof*: bladzijde 6. ☐ .5

● Bladzijde 13

Oefening 2

De woorden die in de kruiswoordpuzzel ingevuld moeten worden zijn:

1. vijver	8. → spiegel	9. ieder
2. rechter		10. donker
3. honderd	8. ↓ suiker	11. verder
4. tijger		12. kachel
5. oosten		13. sleutel
6. langer		14. buiten
7. drempel		15. winter

● Bladzijde 14

Na oefening 1 wordt ter afsluiting van deel I 'KOP- EN STAARTSTUKKEN' een *eind-dictee* afgenomen.

Dit dictee is te vinden in paragraaf 5.3.

● **Bladzijde 16**

Bordles

Doel:

Herhaling van het verdelen van woorden in **klankgroepen**.

Introductie:

Wat hebben we geleerd:

- a woorden te verdelen in klankgroepen
- b en goed naar de laatste klank van de klankgroep te luisteren
- c deze te benoemen.

Wij gaan dit herhalen.

- a De enige manier waarop je een woord in klankgroepen kunt verdelen is door er goed naar te luisteren. Je zegt bijvoorbeeld /ba/ /kker/ en niét bak - ker, je zegt /ber/ /gen/ en niét berg - en.
Laat de leerlingen onderstaande woorden in klankgroepen verdelen, zonodig met behulp van handgebaren.
- b Vraag de leerlingen bij elk woord welke klank zij aan het eind van de klankgroep horen.
- c Laat deze klank benoemen.

Is het een korte of lange klank, een tweetekenklank of een medeklinker?

keu - ken	e - zel
ma - nnen	mut - sen
hoof - den	we - kker
bei - tel	kij - ken
bo - ter	ku - ssen

ko - ffer	bui - ten
bu - ren	bi - tter
kas - ten	pa - den
poe - der	be - ker
wol - ken	paar - den

Oefening 1

Hier vindt een herhaling plaats van de begrippen korte klank, lange klank, tweetekenklank en medeklinker. De leerlingen kunnen eventueel controleren of ze de oefening goed gedaan hebben met behulp van het treintje onderaan de bladzijde.

Oefening 2

Een aantal extra moeilijke woorden is opgenomen.

Het verdient aanbeveling om na te gaan of de leerlingen deze woorden goed in klankgroepen kunnen verdelen:

kis - ten, dor - pen, kaar - sen, jur - ken

Verdelen de leerlingen deze woorden op een andere manier, bijvoorbeeld ki - sten of kist - en, dan leidt dit in een later stadium onherroepelijk tot spellingfouten, omdat dan de verkeerde spellingregels toegepast worden.

dienst - reis, herfst - storm, markt - kraam, kerst - ster

Herkennen de leerlingen de betekenisvolle delen van deze woorden en zetten zij dus op de goede plaats een streep?

De leerlingen moeten de volgende woorden kleuren, om aan te geven dat beide klankgroepen betekenis hebben:

huis - dier hoofd - pijn
dienst - reis

herfst - storm kerst - ster
tuin - man
markt - kraam

● Bladzijde 17

Als oefening 1 te moeilijk blijkt, kan men als tussenstap (op het bord of op een apart vel papier) eerst de losse klankgroepen onder elkaar laten schrijven. Al probeerend komen de leerlingen dan wellicht op de woorden, die daarna in het werkboek geschreven kunnen worden.

Oefening 1

De goede woorden zijn:

vierkant	bevel	tulpen
hoofdpijn	gesprek	schieten
taartschap	verdriet	winkel
handdoek	gebak	

Auditieve oefening

Laat de leerlingen bij de volgende woorden aangeven of er **kop- of staartstukken** in het woord zijn, en zo ja, welke.

N.B. Dit is niet bij alle woorden het geval!

be - droefd	le - pel
voor - deur	ge - meen
ta - fel	le - tter
aar - dig	o - ven
leef - tijd	be - vel
fou - ten	ver - driet
eer - lijk	ge - lijk
pre - ttig	sol - daat

TOETS

Het is absoluut noodzakelijk dat de leerlingen de volgende zaken beheersen voordat de regels van de luistervink, klinkerdief en verdubbelaar aangeleerd worden. Daarom is een extra toets ingelast.

Getoetst wordt of de leerling:

- klanken kan indelen in korte klanken, lange klanken, tweetekenklanken en medeklinkers
- woorden in klankgroepen kan verdelen en kan aangeven welke klank zich aan het eind van de eerste klankgroep bevindt
- kan aangeven of klankgroepen wel of geen betekenis hebben
- kan bepalen of er kop- of staartstukken in een woord zitten, en zo ja, op welke plaats.

Het afnemen van de toets kan individueel of groepsgewijs plaatsvinden.

Elke leerling heeft zijn/haar werkboek met toetsbladen (op blz. 18 tot en met 20) voor zich. De leerkracht stelt de toetsvragen (zie hierna) en bespreekt waar nodig de oefenvoorbeelden.

Foutenanalyse

Bovenaan toetsblad 1 kan een overzicht gemaakt worden van de wijze waarop de leerling de toets heeft ingevuld.

In dit tabelletje zijn de vragen per categorie gerangschikt:

k.kl.	= korte klanken:	vragen 1, 5, 11 en 15
l.kl.	= lange klanken:	vragen 2, 6, 8 en 14
2-tk.kl.	= tweetekenklanken:	vragen 3, 9 en 12
m.kl.	= medeklinkers:	vragen 4, 7, 10 en 13
kl.gr.	= klankgroepen:	vragen 16 en 17
k-s	= kop- en staartstukken:	vraag 18.

De leerkracht kan in de tabel de fout gemaakte items aankruisen. Na invulling wordt dan direct zichtbaar waar bij deze leerling de hiaten in de toetsstof zitten en op welk gebied hij/zij extra hulp of herhaling nodig heeft.

Als de leerkracht een dergelijke tabel voor de hele groep leerlingen maakt, komen de zwakke en sterke punten van de groep duidelijk naar voren. Als het nodig is kan men dan aan meerdere leerlingen tegelijkertijd adequate didactische hulp bieden.

In de vragen 1 t/m 15 worden de begrippen *korte klank*, *lange klank*, *tweetekenklank* en *medeklinker* getoetst. Minstens 12 van deze 15 vragen moeten goed gemaakt worden.

1. Schrijf de vijf *korte klanken* in de hokjes. *a e i o u*
vier korte klanken moeten goed zijn.
2. Schrijf de vier *lange klanken* op. *aa ee oo uu*
drie lange klanken moeten goed zijn.
3. Schrijf eens vijf *tweetekenklanken* op. *Keuze uit: oe ui eu ou au ij ei ie*
vier tweetekenklanken moeten goed zijn.

N.B. Bij de vragen 1 t/m 3 mag hoogstens één klank fout opgeschreven worden, anders wordt de vraag fout gerekend.

4. Op je blaadje staat het woord 'fietsenwinkel'. Schrijf nu eens alle *medeklinkers* uit dat woord op. Hoeveel zijn het er? *f t s n w n k l*
Het zijn er acht.
Het is niet erg wanneer de leerling niet alle medeklinkers heeft opgeschreven. Wel mag er hoogstens één klank fout of extra opgeschreven zijn.
5. Wat voor soort klank staat er in het midden van het woord 'dop'? Zet op je blaadje een kruis door het goede antwoord. *korte klank*
6. Zet een kruis door de plaatjes waar je een *lange klank* hoort.

paard
pop
teen
vuur
zes

Minstens vier van de vijf items moeten goed zijn.
7. Op je blaadje staat het woord 'werkplaats'. Kleur jij nu eens alle hokjes waar *medeklinkers* in staan. Tel ze daarna nog eens en vul het aantal in. *w r k p l t s*
Het zijn er zeven.
Het is niet erg wanneer de leerling niet alle hokjes met medeklinkers gekleurd heeft. Wel mag er maar maximaal één hokje fout ingekleurd zijn, anders moet de vraag fout gerekend worden.

8. Wat voor soort klank hoor je in het midden van het woord 'zuur'? Zet op je blaadje een kruis door het goede antwoord.

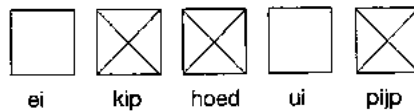
lange klank

9. Schrijf op je blaadje het woord 'huisdier'. Schrijf de *twee*tekenklanken op die je in het woord hoort.

ui ie

De klanken ui en ie moeten goed opgeschreven zijn.

10. Zet een kruis door de plaatjes met een *medeklinker* vooraan.

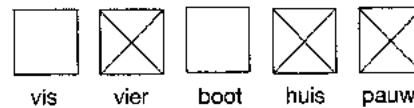
Minstens vier van de vijf items moeten goed zijn.

11. Schrijf op je blaadje het woord 'busrit'. Schrijf daarna de *korte klanken* op die je in het woord hoort.

u i

De gevraagde klanken moeten beide goed opgeschreven zijn.

12. Zet een kruis door de plaatjes waar je een *twee*tekenklank hoort.

Minstens vier van de vijf items moeten goed zijn.

13. Wat voor soort klank hoor je aan het eind van het woord 'stop'? Zet op je blaadje een kruis door het goede antwoord.

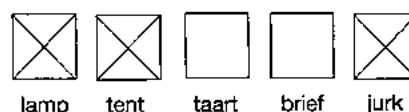
medeklinker

14. Op je blaadje staat het woord 'straatsteen'. Kleur jij eens de hokjes met de *lange klanken* en schrijf ze er nog eens achter.

aa ee

De gevraagde klanken moeten beide goed opgeschreven zijn.

15. Zet een kruis door de plaatjes waar je een *korte klank* hoort.

Minstens vier van de vijf items moeten goed zijn.

Bij vraag 16 wordt onderzocht of de leerling een woord correct in klankgroepen kan verdelen, en of hij/zij kan bepalen of deze klankgroepen wel of geen betekenis hebben.

Bij vraag 17 wordt nagegaan of de leerling correct de laatste klank van de eerste klankgroep kan bepalen, en of hij/zij deze klank goed kan benoemen.

16. Bij welke woorden hebben de *losse klankgroepen geen betekenis*?
Zet daar een kruis door.

☒	☐	☒	☒	☐
appel	driehoek	fontein	tafel	glijbaan
☒	☒	☐	☐	☒
negen	druppel	rol- schaats	kerst- boom	varken

Minstens acht van de tien items moeten goed zijn.

17. Je ziet een rijtje woorden op je blaadje.
a Schrijf eens achter elk woord wat je aan het *eind van de eerste klankgroep* hoort.
b Wat voor een klank is dat?
Zet nu een kruis door het goede antwoord.

buiten	<i>ui</i>	2-tk.kl.
nijptang	<i>p</i>	m.kl.
liever	<i>ie</i>	2-tk.kl.
voeten	<i>oe</i>	2-tk.kl.
prinses	<i>n</i>	m.kl.
drempel	<i>m</i>	m.kl.
woensdag	<i>s</i>	m.kl.
viltstift	<i>t</i>	m.kl.
moeras	<i>oe</i>	2-tk.kl.
keurig	<i>eu</i>	2-tk.kl.

Vul samen met de leerlingen het voorbeeldwoord 'fram-boos' in.
De andere tien woordjes moeten de leerlingen zelf doen.

De leerling moet per woord de beide gevraagde zaken goed invullen.
Van de tien woorden moet hij/zij er minstens acht goed analyseren.

18. Op je blaadje zie je twintig woordjes in hokjes staan.
Zet bij elk woord een streep tussen de *klankgroepen*.
Kleur daarna de *kop- of staartstukken*.

1. wor - <i>tel</i>	11. ver - voer
2. klap - roos	12. rus - <i>tig</i>
3. ziek - <i>te</i>	13. <i>be</i> - kend
4. <i>be</i> - stuur	14. kleu - <i>ter</i>
5. pan - <i>ter</i>	15. bui - <i>ten</i>
6. <i>ver</i> - stand	16. huis - dier
7. vier - kant	17. wei - <i>nig</i>
8. heer - <i>lijk</i>	18. blik - <i>sem</i>
9. ge - luk	19. zeil - boot
10. rij - les	20. hon - <i>derd</i>

Bij vraag 18 wordt onderzocht of de leerling correct kop- of staartstukken in een woord kan onderscheiden. Het wordt goed gerekend als, of de hele klankgroep of het desbetreffende kop of staartstuk wordt gekleurd.
Minstens zestien van de twintig items moeten goed ingevuld worden.

● Bladzijde 21

Op de bladzijden 21 en 22 wordt een gedeelte van het verhaal verteld: 'Hoe *Bernadette* haar naam leerde schrijven.'

Bewust is gekozen voor een meerlettergrepig woord, aan de hand waarvan achtereenvolgens de regels van luistervink, klinkerdief en verdubbelaar aan de orde gesteld kunnen worden:

Bij *Ber*: 'Luister goed, dan weet je precies hoe je het schrijven moet.' (luistervink)

Bij *na*: 'Lange klanken hebben pech. Ik haal gewoon een letter weg.' (klinkerdief)

Bij *dette*: 'Bij korte klanken zoals a, e, i, o en u zet ik twee medeklinkers, lekker puh!' (verdubbelaar)

Het verloop van het verhaal en de volgorde van de klankgroepen bij het woord *Bernadette* kunnen als een soort 'kapstok' gebruikt worden om de verschillende spellingregels aan op te 'hangen', en daardoor beter te kunnen onthouden.

Deel 1 van het verhaal heeft betrekking op 'Ber' - de luistervinkregel wordt nogmaals aangeboden.

Het verhaal moet eerst door de leerkracht voorgelezen worden. Daarna kunnen enkele leerlingen telkens een stukje voorlezen.

● Bladzijde 23

Bordles

Doel:

Herhalen van de regel van de **luistervink** (zie ook niveau 5).

Materiaal:

- klassikaal schema van de *luistervink* • *klinkerdief* • *verdubbelaar* (eventueel de regels van de klinkerdief • verdubbelaar tijdelijk afplakken).

Introductie:

We gaan eerst nog eens samen de regel van de luistervink doornemen en oefenen. We doen dit aan de hand van het schema.

Na het samen lezen van de luistervink-regel in het werkboek worden door de leerkracht enkele woorden mondeling behandeld, bijvoorbeeld:

a gordijn	d keuken
b feestmuts	e vuurrood
c tafel	f katten.

Bij elk woord worden de vier stappen van het *schema* doorlopen.

Voorbeeld: a het woord gordijn

- stap 1 Verdeel het woord in klankgroepen: /gor/ /dijn/
- stap 2 De losse klankgroepen gor en dijn hebben geen betekenis.
Er zitten geen kop- of staartstukken in het woord.
Ik houd dus de klankgroepen /gor/ en /dijn/ over.
- stap 3 Het gaat hier om *een woord van twee klankgroepen*. Om hier te kunnen bepalen welke regel toegepast moet worden moet de leerling alléén op het eind van de klankgroepen letten.
Aan het eind van de eerste klankgroep hoor ik /r/. Dit is een medeklinker.

N.B. *Dit schema geldt ook voor woorden van meer dan twee klankgroepen en moet dus flexibel gehanteerd worden.*

- stap 4 Welke regel geldt er nu? De regel van de luistervink.
Maak het luistervinkgebaar - houd een hand achter het oor - en zeg de regel op: 'Luister goed, dan weet je precies hoe je het schrijven moet.'
Ik weet nu hoe ik /gor/ moet schrijven.

N.B. De klankgroep /dijn/ zal bij het schrijven geen bijzondere problemen opleveren, afgezien van het 'weetje': ij of ei

Op deze wijze worden de overige woorden ook besproken:

- b *feestmuts*: de beide losse klankgroepen hebben betekenis, dus moeten de eerdergeleerde regels voor woorden van één klankgroep toegepast worden:
bij feest - de regel van d of t aan het eind
bij muts - de regel van de beschaafde uitspraak.
Als de leerlingen meteen al weten hoe feest en muts geschreven moeten worden, dan hoeven deze regels natuurlijk niet meer toegepast te worden!
- c *tafel*: de klankgroepen die geen betekenis hebben zijn /taa/ en /fel/. In /fel/ hoor ik het staartstuk el.
Bij /ta/ hoor ik aan het eind een aa. Dat is een lange klank.
De regel van de luistervink mag hier niet toegepast worden.
In een latere fase zal de regel van de klinkerdief met de leerlingen besproken worden.
- d *keuken*: de klankgroepen /keu/ en /ken/ hebben geen betekenis; /ken/ is een staartstuk.
Bij /keu/ is de laatste klank een eu. Dat is een tweetekensklank.
Hier geldt dus de regel van de luistervink.
- e *vuurrood*: ik hoor de klankgroepen /vuu/ en /rood/.
Als ik op de betekenis let, realiseer ik mij dat het om de woorden vuur en rood gaat - 'rood als vuur'.
Ik moet dus de regels voor woorden van één klankgroep toepassen.
Bij vuur: de regel van f - v.
Bij rood: de regel van d of t aan het eind.
- f *katten*: de klankgroepen /ka/ en /tten/ hebben geen betekenis.
In /tten/ hoor ik het staartstuk en. Bij /ka/ hoor ik aan het eind een a. Dit is een korte klank. De regel van de luistervink mag hier dus niet toegepast worden.

Verderop in het werkboek wordt de regel van de verdubbelaar met de leerlingen besproken.

De leerlingen raken op deze manier vertrouwd met het werken met het *schema*.

Auditieve oefening

Verdeel elk woord in klankgroepen en zeg daarna of het een **luistervink**-woord is:

filmster - foto - niemand - toneel - huisdeur - ketting - marmot - rijles -
koffie - weegschaal - hotel - valhelm - melktand - kaasschaaf - hamer -
emmer - neuzen - potten - muziek

● Bladzijde 24

Oefening 1

Er moeten luistervink-woorden gemaakt worden. Let er goed op dat de leerlingen er geen klinkerdief- of verdubbelaar-woorden van maken; de kans is dan groot dat ze fouten maken.

Laat ze dus klankgroepen bedenken met aan het eind een medeklinker of twee-tekenklank.

Mogelijke oplossingen:

winter/ruiter, prinses, fornuis, zonder/zolder, marmot, orgel, drempel, gordijn.

Na oefening 3 wordt het *controledictee* afgenomen.

Dit dictee is opgenomen in paragraaf 5.2.

☒ *Herhalingsstof*: bladzijde 6. ☒ .6

☐ *Verrijkingsstof*: bladzijde 6. ☐ .6

● Bladzijde 25

Deel 2 van het verhaal 'Hoe Bernadette haar naam leerde schrijven'.

Dit deel heeft betrekking op 'na', waaraan de klinkerdief-regel gekoppeld kan worden.

Het verhaal wordt eerst door de leerkracht voorgelezen, daarna lezen enkele leerlingen een stukje.

● Bladzijde 26

Bordles

Doel:

Aanleren van de regel van de klinkerdief aan de hand van het schema.

Materiaal:

- Schema van de *luistervink* • *klinkerdief* • *verdubbelaar* (klassikaal schema luistervink uitgebreid met de regel van de klinkerdief).

Introductie:

Geef voorbeelden van klinkerdief-woorden met a, e, o en u (zie woordenlijst in hoofdstuk 6).

Loop bij elk woord de stappen van het *schema* na en laat de leerlingen zo zien hoe zij, door telkens een keuze te maken, uiteindelijk tot de correcte schrijfwijze van een klinkerdief-woord kunnen komen.

Attendeer de leerlingen erop, dat je een lange klank hoort, maar dat je maar één klinker schrijft, omdat de klinkerdief een klinker heeft gestolen.

N.B. Mogelijk onthouden de leerlingen de regel van de klinkerdief beter wanneer zij - tijdens het uitspreken ervan - een 'steelgebaar' maken.

Om het inslijpen van foute woordbeelden te voorkomen, lijkt het ons beter om de woorden niet eerst fout op te laten schrijven en daarna een letter te laten wegstrepen, dus bijvoorbeeld niet '~~la~~ter'.

Beter is het om bij het uitspreken van de lange klank van het woord in de lucht het 'steelgebaar' te maken, en daarna het woord direct goed te laten opschrijven, met één klinker voor de lange klank, dus 'later'.

Laat de leerlingen daarna zelf luistervink- en klinkerdief-woorden verzinnen, die zij vervolgens met behulp van het *schema* mogen opschrijven. Ook kunnen de leerlingen in een tekst woorden opzoeken waarvoor de regels van luistervink of klinkerdief gelden. Deze woorden kunnen daarna gerubriceerd worden.

N.B. Naast het aanleren van een regel bieden wij de leerlingen de gelegenheid om zich de juiste schrijfwijze van dit soort woorden via het *analogieprincipe* eigen te maken.

Als 'kapstok' dienen daarbij onder andere de 'kaartjes' rechtsboven op de bladzijde. Telkens staat daarop aangegeven welke soort woorden op de desbetreffende bladzijde(n) behandeld wordt. Op de bladzijden 26 en 27 zijn dat bijvoorbeeld woorden die op het woord 'kater' lijken.

Getracht is om ook in andere oefeningen woorden met ate terug te laten komen, zodat de leerlingen weer op de analogie met 'kater' opmerkzaam gemaakt kunnen worden.

Auditieve oefening

Welk van de twee woorden is het **klinkerdief**-woord en waarom? Laat de leerling het *schema* gebruiken. Schrijf daarna steeds het klinkerdief-woord op het bord.

latten	- laten	haken	- hakken
maten	- matten	takken	- taken
vlaggen	- vlagen	zaken	- zakken
ballen	- balen	mannen	- manen

● Bladzijde 27

Oefening 3

De foute woorden moeten als volgt verbeterd worden:

- vader - water
- stapel - avond
- paleis - schalen
- staking - haven
- matroos - paling.

Deze bladzijde wordt afgesloten met een *controledictee*.

Dit dictee is te vinden in paragraaf 5.2.

☒ *Herhalingsstof*: bladzijde 6. ☒.7

☐ *Verrijkingsstof*: bladzijde 6. ☐.7

● Bladzijde 28

Op de bladzijden 28 en 29 worden klinkerdief-woorden met ● behandeld, naar analogie van het woord 'egel'.

Oefening 2

De klinkerdiefwoorden die ingevuld moeten worden zijn:

1. deken, 2. regel, 3. negen, 4. hevig, 5. even, 6. hemel 7. beker, 8. weken, 9. delen, 10. zeven

● Bladzijde 29

Bordles

Doel:

Nogmaals oriënteren op de plaagletter.

Materiaal:

- blaadjes
- schema: *luistervink • klinkerdief • verdubbelaar*

Introductie:

Al eerder hebben we geleerd dat als in een woord na een ee of oo een r komt, de lange klanken ee en oo anders gaan klinken.

Daarom noemden we de r op die plaats de plaagletter.

Wie kan er een plaagletter-woord noemen?

Schrijf ook op het bord: veer en beer.

Nu zetten we deze woorden in het meervoud: veren en beren.

Wijs de leerlingen erop dat we te maken hebben met de regel van de klinkerdief, hoewel dit bij plaagletter-woorden moeilijk te horen is. Het blijven immers lange klanken (wijs het aan in het schema).

Bij een aantal woorden is het moeilijk om te horen of we te maken hebben met een lange klank aan het eind van de klankgroep.

Dat komt omdat de ee of oo anders gaat klinken wanneer er een r na komt.

Schrijf een aantal woorden op en spreek ze duidelijk uit:

kerel - oren - leren - wereld - horen - keren.

Dek de woorden af en laat ze nog eens door de leerlingen opschrijven. Lees ze daarna nog eens op en wijs op de regel van de klinkerdief (schema).

Auditieve oefening

Bedenk zoveel mogelijk klinkerdiefwoorden met de lange klank **e**.

Alle goede woorden kunnen op het bord geschreven worden.

Oefening 2

De geheimschriftwoorden zijn achtereenvolgens:

regen	enorm
deken	enig
leraar	mening
vrede	leren

Oefening 3

Oplossing

zin 1: Een egel en een ezel hebben geen veren.

zin 2: Zeven beren wegen meer dan negen heren.

Deze bladzijde wordt afgesloten met een *controledictee*.

Dit dictee is te vinden in paragraaf 5.2.

☒ *Herhalingsstof*: bladzijde 6. ☒ .8

☐ *Verrijkingsstof*: bladzijde 6. ☐ .8

● **Bladzijde 30**

Op de bladzijden 30 en 31 worden de woorden met ● behandeld, naar analogie van het woord 'konijn'.

Auditieve oefening

Geef bij elk woord aan, wat je aan het eind van de eerste klankgroep hoort. Zeg daarna welke regel je moet toepassen: de luistervink- of de klinkerdief-regel? Gebruik daarbij het *schema*.

zomer	poeder	totaal
kosten	hoofden	keuken
koper	voeten	sloten
wolken	probleem	grote

Oefening 5

De oplossing van de rebus is: 'Beter één vogel in de hand dan tien in de lucht.'

● Bladzijde 31

Deze bladzijde wordt afgesloten met een *controledictee*.

Dit dictee is te vinden in paragraaf 5.2.

☒ *Herhalingsstof*: bladzijde 6. ☒ 9

☐ *Verrijkingstof*: bladzijde 6. ☐ 9

● Bladzijde 32

Tot slot komen op bladzijde 32 de klinkerdief-woorden met **u** aan de orde naar analogie van het woord 'buren'.

Auditieve oefening

Weten jullie de regel van de klinkerdief nog?

Herhaal zo nodig de regel.

Nu gaan we klinkerdief-woorden met de lange klank **u** leren.

Welke woorden rijmen op 'buren'?

Verdeel deze woorden telkens in klankgroepen: /bu/ /ren/ enz.

Wat hoor je aan het eind van de eerste klankgroep?

Deze bladzijde wordt afgesloten met een *controledictee*.

Dit dictee is te vinden in paragraaf 5.2.

☒ *Herhalingsstof*: bladzijde 6. ☒ 10

☐ *Verrijkingstof*: bladzijde 6. ☐ 10

● Bladzijde 33

Op de bladzijden 33 tot en met 36 worden de klinkerdief-woorden met **a**, **e**, **o** en **u** door elkaar behandeld. Laat bij de oefeningen toelichten waarom het een klinkerdief-woord is.

Gebruik het *schema*.

Oefening 2

De gevraagde woorden zijn:

1. dame,
2. meter,
3. konijn,
4. tante,
5. water,
6. zomer,
7. negen,
8. meester,
9. lepel,
10. nagel

Auditieve oefening

Laat alle lange klanken opnoemen. Laat de leerlingen zelf klinkerdief-woorden bedenken met **a**, **e**, **o**, **u**.

● Bladzijde 34

Auditieve oefening

Welke van de twee woorden is het **klinkerdief**-woord? Bespreek steeds waarom dat zo is aan de hand van het *schema*.

draagtas	-	dragen	vragen	-	vraagstuk
lezen	-	leesles	eetzaal	-	eten
wonen	-	woonhuis	koopman	-	kopen
stuurwiel	-	sturen	sparen	-	spaarpot

Oefening 1

Hier moeten woorden met a, e, o en u ingevuld worden.

● Bladzijde 35

Bordles

Doel:

Oriënteren op woorden waar je een lange klank hoort, maar een korte klank schrijft.

Introductie:

de regel van de klinkerdief geldt ook voor woorden van één klankgroep die eindigen op de lange klanken a, o en u.

Voorbeeld: men schrijft pa, vla, nu, vlo.

Deze regel geldt niet voor woorden van één klankgroep die op ee eindigen, zoals: mee, twee, nee, zee.

Een extra probleem dat zich voordoet bij woorden met e is het volgende: waarom schrijf je het woord 'zeven' met een e en het woord 'zeeman' met twee e's? Dit probleem kan aan de hand van het *schema* verduidelijkt worden: bij het woord 'zeven' is er sprake van twee klankgroepen die met betrekking tot het hele woord geen betekenis hebben, namelijk 'zee' en 'ven'.

Redenerend volgens het *schema* moet op de klankgroep 'zee' de regel van de klinkerdief toegepast worden, waarbij er één e weggehaald wordt. Bij het woord 'zeeman' daarentegen hebben de twee klankgroepen wel betekenis.

Op beide klankgroepen moeten dus de regels voor woorden van één klankgroep toegepast worden.

● Bladzijde 36

Auditieve oefening

Noem steeds een klinkerdief-woord met dezelfde klank aan het eind van de eerste klankgroep:

neger - wapen - vrolijk - dure - zomer - publiek - manier - hotel - lege

Oefening 1

De oplossing van de rebus is: 'Uit naam van de koning jagen de majoor en de agent de schapen en geiten uit de tuin van het paleis.'

Deel II 'KLINKERDIEF 1' wordt afgesloten met een *einddictee*. Dit dictee is opgenomen in paragraaf 5.3.

III VERDUBBELAAR 1

● Bladzijde 38

Op deze bladzijde wordt het verhaal 'Hoe Bernadette haar naam leerde schrijven' vervolgd met het laatste stuk over 'de verdubbelaar'.

Mogelijk kan het verhaal nog eens nagespeeld worden in een rollenspel.

De letters uit de klankenkast kunnen daarbij per categorie op lange stroken papier geschreven worden: medeklinkers, tweetekenklanken, lange klanken, korte klanken.

● Bladzijde 39

Bordles

Doel:

Aanleren van de regel van de **verdubbelaar**.

Materiaal:

- blaadje
- schema: *luistervink • klinkerdief • verdubbelaar*

Introductie:

We gaan de regel van de verdubbelaar leren.

Aan de hand van het *schema* moet klassikaal een aantal verdubbelaar-woorden besproken worden. Om geen foute woordbeelden op te roepen lijkt het beter om niet eerst één medeklinker op te schrijven en er daarna twee van te maken. De leerkracht moet dus bijvoorbeeld niet eerst 'ba ker' opschrijven en dan een k toevoegen, maar hij moet eerst zeggen dat de verdubbelaar er twee k's van maakt, twee vingers opsteken als symbool van de verdubbelaar, en dan direct 'bakker' opschrijven.

Behandel de volgende voorbeelden:

letter - knikker - tassen - poppen - bruggen.

Naast het geven van voorbeelden kunnen wij de leerlingen ook zelf verdubbelaar-woorden laten verzinnen. Ze moeten daarbij goed onthouden dat dan aan het eind van de eerste klankgroep een korte klank moet voorkomen. Bij elk woord moeten de vier stappen van het *schema* doorlopen worden.

Auditieve oefening

Zeg de twee woorden. Hoor je het verschil?

Wat is het **verdubbelaar**-woord? Laat dit zien in het *schema*. Daarna alleen het verdubbelaar-woord op het bord schrijven.

koppen	-	kopen	knoppen	-	knopen
wetten	-	weten	potten	-	poten
holen	-	hollen	latten	-	laten
schollen	-	scholen	matten	-	maten
tonen	-	tonnen	haken	-	hakken
botten	-	boten	takken	-	taken
molen	-	mollen	balen	-	ballen
mannen	-	manen	vlaggen	-	vlagen
bomen	-	bommen	stoken	-	stokken

Bovenaan de bladzijde zien wij een nieuw kaartje met vijf verdubbelaar-woorden en het symbool van de verdubbelaar: twee opgestoken vingers.

Op de bladzijden 39 en 40 worden verdubbelaar-woorden met **a** behandeld naar analogie van het woord 'knappe'.

● Bladzijde 40

Auditieve oefening

Doe je ogen dicht. Steek je vinger op als je een **korte klank** hoort.

kam - mast - taart - pan - baas - waar - krant - plaats - kraan - hand -
kalf - strand - spraak - plank - slaan

Deze bladzijde wordt afgesloten met een *controledictee*.

Dit dictee is te vinden in paragraaf 5.2.

☒ *Herhalingsstof*: bladzijde 6. ☒ .11

☐ *Verrijkingstof*: bladzijde 6. ☐ .11

● Bladzijde 41

Op de bladzijden 41 en 42 komen verdubbelaar-woorden met **e** aan bod.
Het 'kapstokwoord' is 'gekke'.

Auditieve oefening

Laat de leerlingen zoveel mogelijk verdubbelaar-woorden met de korte klank **e** bedenken. Laat die op het bord schrijven.

● Bladzijde 42

Deze bladzijde wordt afgesloten met een *controledictee*.
Dit dictee is te vinden in paragraaf 5.2.

☒ *Herhalingsstof*: bladzijde 6. ☒.12

☐ *Verrijkingsstof*: bladzijde 6. ☐.12

● Bladzijde 43

Naar analogie van het woord 'dikke' komen op de bladzijden 43 en 44 verdubbelaar-woorden met **i** aan de orde.

Oefening 1

Onder de pijl moet het woord 'misschien' komen.

Auditieve oefening

Bedenk zoveel mogelijk woorden die rijmen op het woordje 'stippen'.
Benut het analogieprincipe door de leerlingen op het bord de bedachte woordjes onder elkaar te laten zetten.

Oefening 3

De volgorde van de zinnen is:

1 - 5 - 2 - 4 - 6 - 3 - 7.

● Bladzijde 44

Deze bladzijde wordt afgesloten met een *controledictee*.
Dit dictee is te vinden in paragraaf 5.2.

☒ *Herhalingsstof*: bladzijde 6. ☒.13

☐ *Verrijkingsstof*: bladzijde 6. ☐.13

● Bladzijde 45

Op de bladzijden 45 en 46 worden verdubbelaar-woorden met **o** behandeld naar analogie van het woord 'domme'.

Auditieve oefening

Verzin steeds een verdubbelaar-woord met dezelfde korte klank **o**, maar met andere medeklinkers.

knoppen	volle	grotten	poppen
brommen	stokken	bossen	domme

Voorbeeld: knoppen → knollen, poppen, knotten.

● Bladzijde 46

Oefening 2

De woorden bij de plaatjes zijn:

1. koffer, 2. blokken, 3. klokken, 4. poppen, 5. koppen, 6. brommer
7. sokken

Het woord dat je met de onderstreepte letters kunt maken is 'knoppen'.

Deze bladzijde wordt afgesloten met een *controledictee*.

Dit dictee is te vinden in paragraaf 5.2.

☒ *Herhalingsstof*: bladzijde 6. ☒ .14

☐ *Verrijkingstof*: bladzijde 6. ☐ .14

● Bladzijde 47

Tot slot komt op de bladzijden 47 en 48 een aantal verdubbelaar-woorden met **u** aan de orde naar analogie van het woord 'dunne'.

Auditieve oefening

Ik lees zo dadelijk een stukje voor. Als je een verdubbelaar-woord met de korte klank **u** hoort, steek je je hand op.

Lees nu een stuk voor uit een voorleesboek.

Oefening 3

De woorden zijn:

1. bruggen, 2. druppels, 3. mussen, 4. hutten, 5. krullen, 6. bussen

● Bladzijde 48

Deze bladzijde wordt afgesloten met een *controledictee*.

Dit dictee is te vinden in paragraaf 5.2.

☒ *Herhalingsstof*: bladzijde 6. ☒.15

☒ *Verrijkingsstof*: bladzijde 6. ☒.15

● Bladzijde 49

Op de bladzijden 49 tot en met 51 worden de verdubbelaar-woorden met **a, e, i, o** en **u** door elkaar aangeboden.

Auditieve oefening

Schrijf de vijf kapstokwoorden knappe, gekke, dikke, domme en dunne naast elkaar op het bord. Laat de leerlingen bij elke categorie woorden bedenken die - in het midden - hetzelfde klinken.

Als geen der leerlingen nog een woord kan bedenken, zet de leerkracht een streep onder het rijtje en mag door de leerlingen een nieuw 'middenstuk' bedacht worden, waarna weer een reeks nieuwe verdubbelaar-woorden bijgeschreven kan worden.

Voorbeeld:

<u>knappe</u>	<u>gekke</u>	<u>dikke</u>	<u>domme</u>	<u>dunne</u>
happen	lekken	likken	stomme	kunnen
stappen	stekken	prikken	dommerd	-----
kapper	lekker	-----	brommen	<u>vullen</u>
dapper	-----	<u>binnen</u>	-----	brullen
-----	<u>bellen</u>	vinnen	<u>brokken</u>	enz.
<u>stallen</u>	rellen	enz.	sokken	
vallen	enz.		enz.	
enz.				

De leerkracht zou er een spel van kunnen maken door de klas in vier groepen te verdelen en elke groep een categorie met a-, e-, i- of o-woorden te laten verzinnen.

N.B. De u-woorden zijn vrij moeilijk te verzinnen en kunnen misschien beter buiten het spel blijven.

● Bladzijde 50

Op deze bladzijde controleren we of de leerlingen de regel van de verdubbelaar nog kennen.

● Bladzijde 51

Op deze bladzijde wordt deel III 'VERDUBBELAAR 1' afgesloten met een *einddictee*. Dit dictee is te vinden in paragraaf 5.3.

● Bladzijde 52

Op deze bladzijde wordt het verhaal over prinses Bernadette nog eens opgefrist. De drie spellingregels worden daardoor herhaald. De leerlingen mogen het verhaal op de bladzijden 21, 22, 25 en 38 doornemen voordat zij deze oefening maken.

● Bladzijde 53

Bordles

Doel:

Het door elkaar leren toepassen van de regels luistervink • klinkerdief • verdubbelaar.

Materiaal:

- blaadje met de symbolen van luistervink, klinkerdief, verdubbelaar.
- schema: *luistervink • klinkerdief • verdubbelaar*

Introductie:

De leerkracht noemt steeds een woord en vraagt een leerling hardop de stappen van het schema te doorlopen. Vervolgens wordt het onder het juiste symbool op het bord gezet.

Op de eerder geleerde kapstokwoorden (kater, egel, konijn, burens en knappe, gekke, dikke, domme, dunne) wordt nu geen beroep meer gedaan. Natuurlijk kan de leerkracht er wel op terugvallen indien dat nodig is.

De woorden zijn: burens - smullen - sokken - flessen - zuiden - deken - rozijn - middel - lager - stilte.

Dictee daarna de volgende woorden en laat de leerlingen de woorden zelf op een blaadje schrijven waar de symbolen opgezet zijn.

Behandel de woorden daarna klassikaal met behulp van het schema.

De woorden zijn: teken - vuren - dubbel - kelder - bakker - broden - schouder - nagel - lessen - boeken.

Auditieve oefening

Noem zoveel mogelijk verdubbelaar-woorden met
-oll-, -ett-, -akk-, -iss-.

Noem zoveel mogelijk klinkerdief-woorden met
-as-, -ol-, -ak-, -ur-.

● Bladzijde 54

Oefening 1

Deze oefening is weer bedoeld om spelling te laten functioneren in het normale taalgebruik, dus voor het generaliseren. Let daarom ook op de spelling van de andere woorden en op de zinsbouw. Er moeten goede zinnen gevormd worden. 'De agent ziet een appel' kan, maar 'Vader hoort bomen' moet niet goed gerekend worden.

Auditieve oefening

'Zo dadelijk noem ik een aantal woorden. Probeer nu zo snel mogelijk te zeggen welke klankgroepen je overhoudt als je de kop- en staartstukken weglaat.'

bezem	aardig	jullie	verkeer
over	bedrag	zoete	hevig
drukken	tellen	vogel	sterke
spannend	blikken	prettig	brommen

Oefening 3

De beroepen van de heren Jansen zijn achtereenvolgens:

bakker - slager - jager - visser - agent - dokter - kapper - matroos - leraar - schipper - portier - kelner.

Na oefening 3 wordt een *controledictee* afgenomen.

Dit dictee is te vinden in paragraaf 5.2.

☒ *Herhalingsstof*: bladzijde 6. ☒ 16

☐ *Verrijkingsstof*: bladzijde 6. ☐ 16

● Bladzijde 55

Laat de leerlingen bij oefening 1 zelf uitzoeken welke woorden bij elkaar horen.

In dit gedeelte van het werkboek wordt aandacht besteed aan het verinnerlijken en verkorten van de geleerde spellingregels.

De volgende stappen zijn daarbij te onderscheiden:

- wat betreft het verinnerlijken
 - a Het woord wordt *met de hand* in klankgroepen verdeeld; de klankgroepen worden hardop uitgesproken.
 - b De klankgroepen worden alleen *hardop uitgesproken*, zonder handgebaren.
 - c De klankgroepen worden *stil voor zichzelf* uitgesproken.
 - d De klankgroepen hoeven niet meer apart uitgesproken te worden; de leerling beschikt over een *woordbeeld*.
- wat betreft het verkorten

De vier stappen van het *schema* worden verkort tot *twee stappen*, namelijk de stappen 3 en 4:

3. Wat hoor je aan het eind van de eerste klankgroep?
4. Welke regel geldt er nu?

Het verinnerlijken en verkorten wordt in een aantal auditieve oefeningen apart geoefend. Voor de duidelijkheid is er bij de meeste oefeningen nog eens vermeld om welke stap het gaat.

De leerkracht zal zó snel kunnen onderkennen bij welke stap sommige leerlingen blijven 'steken', zodat er extra oefenstof - bijvoorbeeld met woorden uit de woordenlijst - aangeboden kan worden.

Auditieve oefening

Verinnerlijken: stap c.

'Zo dadelijk noem ik een aantal woorden. Verdeel stil voor jezelf het woord in klankgroepen.' Let erop dat de leerlingen geen handbewegingen maken.

'Welke klank hoor je aan het eind van de klankgroep?'

Eventuele verdere vragen:

- Wat voor een soort klank is dat?
- Welke regel geldt daarvoor?
- Hoe schrijf je nu het woord?

later	kousen	kapper	wanneer
hekken	lelijk	drempel	zinnig
huilen	totaal	vuren	leven
gele	missen	brutaal	probleem

● Bladzijde 56

Oefening 3

De eerste letters vormen het woord 'paddestoel'.

Auditieve oefening

Verkorten: stap 3.

'Zo dadelijk noem ik een aantal woorden. Zeg ze stil voor jezelf na en probeer meteen te zeggen wat je aan het eind van de eerste klankgroep hoort: een lange klank, een korte klank, een medeklinker of een tweetekensklank.'

dromen	prikken	zagen	heuvel
ruiten	ezel	dertien	natte
mager	gordijn	meter	nummer

Klassikale oefening

Instructie bij het kwartet spel.

'Op de bladzijden 57 en 58 zien jullie een aantal kaarten.

We gaan hiervan een kwartet spel maken.

Zo dadelijk laat ik jullie een lijst woorden op het bord zien.

Jullie moeten nu bij elk woord kijken op welke kaart het thuishoort. Daarbij moet je op twee dingen letten:

1. of het een klinkerdief- of een verdubbelaar-woord is
2. het woord moet in de goede serie komen.'

Draai het bord om en bespreek nu twee of drie woorden samen met de leerlingen. Laat ze zo nodig de woorden in klankgroepen verdelen, en nog eens de regels van de klinkerdief en de verdubbelaar herhalen en toepassen.

Laat de leerlingen de woorden eerst met *potlood* invullen en pas daarna met balpen, om geknoei te voorkomen.

N.B. Een andere mogelijkheid is, dat elke leerling een stencil met de woorden voor zich krijgt en deze vervolgens in eigen tempo afwerkt. Ook kan de leerkracht telkens een leerling een woord uit onderstaande lijst op het bord laten schrijven (dictee).

Als alle 48 woorden op het bord staan, kunnen de leerlingen ze individueel, of in kleine groepjes, met potlood in de kwartetkaartjes gaan invullen.

Als alle woorden ingevuld zijn, mogen de leerlingen per kaart een tekening van een woord in het kadertje maken. Dit woord moeten zij in het lijstje onder de tekening nog eens met een apart kleurtje overtrekken.

Eventueel kunnen naderhand nog van alle woorden kaarten bijgemaakt worden zodat de leerlingen 'echt' kunnen kwartetten!

Lijst van de 12 x 4 = 48 kwartetwoorden, door elkaar:

ober	poppen	beren	knikkers
ezels	ogen	bezems	blikken
vissen	rozijn	visser	oren
appels	klassen	kippen	lepels
blokken	kikkers	pudding	leraar
bekers	emmers	dagen	schalen
bakker	slager	messen	vakken
schapen	benen	pennen	weken
tenen	katten	jaren	apen
uren	ballen	jager	sommen
bessen	water	kapper	tomaat
pannen	koffie	boter	schipper

Overzicht van de kwartetten die gemaakt kunnen worden:

klinkerdief

<i>Dieren</i>	<i>Gebruiksvoorwerpen</i>	<i>Beroepen</i>
schapen	schalen	ober
beren	bekers	jager
ezels	bezems	leraar
apen	lepels	slager
<i>Eten en drinken</i>	<i>Lichaamsdelen</i>	<i>Tijdsbegrippen</i>
tomaat	oren	jaren
boter	benen	dagen
water	tenen	weken
rozijn	ogen	uren

verdubbelaar

<i>Beroepen</i>	<i>Dieren</i>	<i>Eten en drinken</i>
visser	katten	appels
schipper	vissen	bessen
kapper	kikkers	pudding
bakker	kippen	koffie
<i>Op school</i>	<i>Gebruiksvoorwerpen</i>	<i>Speelgoed</i>
sommen	pannen	blokken
pennen	emmers	knikkers
klassen	messen	ballen
vakken	blikken	poppen

Bladzijde 58 wordt afgesloten met een *einddictee*.

Hierin worden luistervink • klinkerdief • verdubbelaar-woorden door elkaar aangeboden.

Het dictee is te vinden in paragraaf 5.3.

3.6.3 Aanwijzingen per bladzijde voor het kopieerblok

EXTRA STOF

☒ NOG EEN KEER

(blz.6. ☒.2 t/m 6. ☒.16)

Algemeen

Aan ieder controledictee uit het werkboek is een bladzijde met herhalingsstof gekoppeld. De herhalingsstof kan worden aangeboden wanneer een leerling de aangeboden leerstof niet beheerst, dat wil zeggen het controledictee niet voor 80% of meer goed maakt.

Veel van de bladzijden herhalingsstof beginnen met het opnieuw aanbieden van een bordles of auditieve oefening.

Het is namelijk belangrijk dat leerlingen die op dit niveau uitvallen nogmaals het schema van *de luistervink • klinkerdief • verdubbelaar krijgen aangeboden*, zodat ze het goed leren gebruiken.

I KOP- EN STAARTSTUKKEN

● Bladzijde 6. ☒.2

(na controledictee bladzijde 4 van het werkboek).

Bordles

Doel:

Uitbreiden van het schema van *de luistervink • klinkerdief • verdubbelaar* en leren werken met het deel van het schema '**kop- of staartstuk**'.

Introductie:

In het vorige werkboek werkten wij met een deel van het schema: *luistervink • klinkerdief • verdubbelaar*. Het schema was eigenlijk nog niet helemaal compleet. In dit werkboek leren we werken met het hele schema. We beginnen met dit vakje er bij te doen (wijs naar het vakje kop- of staartstuk).

Ik geef jullie een aantal woorden en loop samen met jullie door het schema. 'begin'

1. Verdeel het woord in klankgroepen: /be/ /gin/
2. Hebben alle klankgroepen betekenis: nee
3. Is er een kopstuk: ja /be/
4. Welke klankgroep blijft over: /gin/
5. Wat hoor je aan het eind van de klankgroep: /gin/ (medeklinker)
6. Hoe schrijf je het woord: begin

Behandel de volgende woorden op dezelfde manier:
verdriet; grasspriet; fornuis; geluk

Oefening 3

De goede woorden zijn:

1. vertrek, 2. vergist, 3. bedrijf, 4. bejaard, 5. bericht, 6. beroemd, 7. beroep, 8. beslag, 9. bestaan, 10. beloof, 11. verwacht, 12. vergis, 13. bekend, 14. bezoek

● Bladzijde 6. ☒.3

(na controledictee bladzijde 7 van het werkboek).

Bordles

Doel:

Introductie van het begrip **staartstuk** en toepassing van het schema met betrekking tot staartstukken.

Introductie:

Schrijf op het bord:

twaalfde

blauwe

buiten

morgen

Vraag aan een leerling om een woord op te lezen. Wijs er na het lezen van elk woord op dat in het achterste stuk een 'e' staat, die je als 'u' uitspreekt.

Net als bij kopstukken heb je ook staartstukken waarbij de 'e' als 'u' wordt uitgesproken.

We noemen deze stukjes 'staartstukken' omdat ze achteraan staan, zoals een staart bij dieren achteraan hangt.

Loop daarna met de volgende woorden door het schema:

huilt

verdriet

sterke

getal

1. Verdeel het woord in klankgroepen: /hui/ /len/

2. Hebben alle klankgroepen betekenis: nee

3. Is er een kop- of staartstuk: ja ; /len/

4. Wat hoor je aan het eind van de klankgroep: /hui/ (tweeteekensklank)

5. Hoe schrijf je het woord: huilt

Als houvast geven we ook hier het tekeningetje van de muis, waarbij e in het strikje aan de staart van de muis bevestigd is.

● Bladzijde 6. ☒.4

(na controledictee bladzijde 9 van het werkboek).

Bordles

Doel:

Introductie van de staartstukken **ig** en **lijk**.

Introductie:

Schrijf op het bord:

heerlijk

aardig

Vraag aan een leerling om een woord op te lezen. Wijs na het lezen van elk woord erop dat je ook hier de 'u' klank hoort net als bij de andere staartstukken. Je hoort en zegt ug en luk, maar schrijft ig en lijk.

Loop daarna met het volgende woord door het schema:

lastig

1. Verdeel het woord in klankgroepen: /las/ /tig/
2. Hebben alle klankgroepen betekenis: nee
3. Is er een kop- of staartstuk: ja; /ig/
4. Welke klankgroep blijft over: /las/
5. Wat hoor je aan het eind van de klankgroep: /s/ (medeklinker)
6. Hoe schrijf je het woord. Ik pas een eerder geleerde regel toe: lastig

Oefening 1

De nieuw gevormde woorden met staartstuk ig of lijk zijn:

aardig	handig	schuldig
eerlijk	keurig	vijftig
dertig	moedig	zestig
eeuwig	tijdig	moeilijk

Oefening 3

De in te vullen woorden bij de puzzel zijn:

1. angstig, 2. lastig, 3. droevig, 4. slordig, 5. gierig, 6. moedig

Het woord dat in de hokjes komt, is 'aardig'.

● Bladzijde 6. ☒.5

(na controledictee bladzijde 12 van het werkboek).

II KLINKERDIEF 1

● Bladzijde 6. 6

(na controledictee bladzijde 24 van het werkboek).

Bordles

Doel:

Herhalen van de regel van de **luistervink** (zie ook niveau 5).

Materiaal:

klassikaal schema van de *luistervink* • *klinkerdief* • *verdubbelaar* (eventueel de regels van de klinkerdief • verdubbelaar tijdelijk afplakken).

Introductie:

We gaan eerst nog eens samen de regel van de luistervink doornemen en oefenen. We doen dit aan de hand van het schema.

Na het samen lezen van de luistervink-regel in het werkboek worden door de leerkracht enkele woorden mondeling behandeld, bijvoorbeeld:

a gordijn	d keuken
b feestmuts	e vuurrood
c tafel	f katten.

Bij elk woord worden de vier stappen van het *schema* doorlopen.

Voorbeeld: a het woord *gordijn*

stap 1 Verdeel het woord in klankgroepen: /gor/ /dijn/

stap 2 De losse klankgroepen /gor/ en /dijn/ hebben geen betekenis.

Er zitten geen kop- of staartstukken in het woord.

Ik houd dus de klankgroepen /gor/ en /dijn/ over.

stap 3 Het gaat hier om *een woord van twee klankgroepen*. Aan het eind van de eerste klankgroep hoor ik /r/. Dit is een medeklinker.

N.B. Dit schema geldt ook voor woorden van meer dan twee klankgroepen en moet dus flexibel gehanteerd worden.

stap 4 Welke regel geldt er nu? De regel van de luistervink

Maak het luistervinkgebaar - houd een hand achter het oor - en zeg de regel op: 'Luister goed, dan weet je precies hoe je het schrijven moet.'

Ik weet nu hoe ik /gor/ moet schrijven.

N.B. De klankgroep *dijn* zal bij het schrijven geen bijzondere problemen opleveren, afgezien van het 'weetje': ij of ei?

Op deze wijze worden de overige woorden ook besproken:

b *feestmuts*: beide losse klankgroepen hebben betekenis, dus moeten de eerder geleerde regels voor woorden van één klankgroep toegepast worden:

bij /feest/ - de regel van d of t aan het eind

bij /muts/- de regel van de beschaafde uitspraak.

Als de leerlingen meteen al weten hoe feest en muts geschreven moeten worden, dan hoeven deze regels natuurlijk niet meer toegepast te worden!

c *tafel*: de klankgroepen die geen betekenis hebben zijn /ta/ en /fel/. In /fel/

- hoor ik het staartstuk el.
 Bij /ta/ hoor ik aan het eind een aa. Dat is een lange klank.
 De regel van de luistervink mag hier niet toegepast worden.
 In een latere fase zal de regel van de klinkerdief met de leerlingen besproken worden.
- d *keuken*: de klankgroepen /keu/ en /ken/ hebben geen betekenis; /ken/ is een staartstuk.
 Bij /keu/ is de laatste klank een eu. Dat is een tweetekenklank.
 Hier geldt dus de regel van de luistervink.
- e *vuurrood*: ik hoor de klankgroepen /vuu/ en /rood/.
 Als ik op de betekenis let, realiseer ik mij dat het om de woorden vuur en rood gaat - 'rood als vuur'.
 Ik moet dus de regels voor woorden van één klankgroep toepassen.
 Bij /vuur/: de regel van f - v.
 Bij /rood/: de regel van d of t aan het eind.
- f *katten*: de klankgroepen /ka/ en /tten/ hebben geen betekenis.
 In /tten/ hoor ik het staartstuk en. Bij /ka/ hoor ik aan het eind een a. Dit is een korte klank. De regel van de luistervink mag hier dus niet toegepast worden.
 Verderop in het werkboek wordt de regel van de verdubbelaar met de leerlingen besproken.

Oefening 2

Het woord dat bij de puzzel onder de pijl komt is 'aardbei'.

● Bladzijde 6. 7

(na controledictee bladzijde 27 van het werkboek).

Bordles

Doel:

Aanleren van de regel van de **klinkerdief** aan de hand van het schema.

Materiaal:

Schema van de *luistervink* • *klinkerdief* • *verdubbelaar* (klassikaal schema).

Introductie:

Geef voorbeelden van klinkerdief-woorden met a (zie woordenlijst in hoofdstuk 6).

Loop bij elk woord de stappen van het *schema* na en laat de leerlingen zo zien hoe zij, door telkens een keuze te maken, uiteindelijk tot de correcte schrijfwijze van een klinkerdief-woord kunnen komen.

Attendeer de leerlingen er op, dat je een lange klank hoort, maar dat je maar één klinker schrijft, omdat de klinkerdief een klinker heeft gestolen.

- N.B. Mogelijk onthouden de leerlingen de regel van de klinkerdief beter wanneer zij - tijdens het uitspreken ervan - een 'steelgebaar' maken.
 Om het inslijpen van foute woordbeelden te voorkomen, lijkt het ons beter om de woorden niet eerst fout op te laten schrijven en daarna een letter te laten wegstrepen, dus bijvoorbeeld niet 'la~~g~~ter'.
 Beter is het om bij het uitspreken van de lange klank van het woord in de

lucht het 'steelgebaar' te maken, en daarna het woord direct goed te laten opschrijven, met één klinker voor de lange klank, dus 'la~~a~~ter'.

Laat de leerlingen daarna zelf luistervink- en klinkerdief-woorden verzinnen, die zij vervolgens met behulp van het *schema* mogen opschrijven. Ook kunnen de leerlingen in een tekst woorden opzoeken waarvoor de regels van luistervink of klinkerdief gelden. Deze woorden kunnen daarna gerubriceerd worden.

Oefening 4

De woorden zijn:

1. lawaai, 2. staking, 3. nagel, 4. azijn/slaseus, 5. mager, 6. rare

● Bladzijde 6. ☒.8

(na controledictee bladzijde 29 van het werkboek).

Bordles

Zie de bordles bij bladzijde 6. ☒.7

Geef uitsluitend voorbeelden van klinkerdief-woorden met **e**.

● Bladzijde 6. ☒.9

(na controledictee bladzijde 31 van het werkboek).

Bordles

Zie de bordles bij bladzijde 6. ☒.7

Geef uitsluitend voorbeelden van klinkerdief-woorden met **o**.

● Bladzijde 6. ☒.10

(na controledictee bladzijde 32 van het werkboek).

Bordles

Zie de bordles bij bladzijde 6. ☒.7

Geef uitsluitend voorbeelden van klinkerdief-woorden met **u**.

Oefening 3

De goede woorden zijn:

1. lelijk, 2. schapen, 3. ruzie, 4. brutaal, 5. bezig, 6. modern, 7. zomer, 8. publiek

III VERDUBBELAAR 1

● Bladzijde 6. ☒.11

(na controledictee bladzijde 40 van het werkboek).

Bordles

Doel:

Aanleren van de regel van de **verdubbelaar**.

Materiaal:

- blaadje
- schema: *luistervink • klinkerdief • verdubbelaar*

Introductie:

We gaan de regel van de verdubbelaar leren.

Aan de hand van het *schema* moet klassikaal een aantal verdubbelaar-woorden besproken worden. Geef hier uitsluitend voorbeelden van verdubbelaar-woorden met **a**. Om geen foute woordbeelden op te roepen lijkt het ons beter om niet eerst één medeklinker op te schrijven en er daarna twee van te maken. De leerkracht moet dus bijvoorbeeld niet eerst 'ba ker' opschrijven en dan een k toevoegen, maar hij moet eerst zeggen dat de verdubbelaar er twee k's van maakt, twee vingers opsteken als symbool van de verdubbelaar, en dan direct 'bakker' opschrijven.

Naast het geven van voorbeelden kunnen wij de leerlingen ook zelf verdubbelaar-woorden laten verzinnen. Ze moeten daarbij goed onthouden dat dan aan het eind van de eerste klankgroep een korte klank moet voorkomen. Bij elk woord moeten de vier stappen van het *schema* doorlopen worden.

● Bladzijde 6. ☒.12

(na controledictee bladzijde 42 van het werkboek).

Bordles

Zie de bordles bij bladzijde 6. ☒.11

Geef uitsluitend voorbeelden van verdubbelaar-woorden met **e**.

● Bladzijde 6. .13

(na controledictee bladzijde 44 van het werkboek).

Bordles

Zie de bordles bij bladzijde 6. ☒.11

Geef uitsluitend voorbeelden van verdubbelaar-woorden met **i**.

Oefening 3

1. middel, 2. binnen, 3. misschien, 4. slimme, 5. knippen, 6. blikken, 7. lippen, 8. schipper, 9. klimmen, 10. hitte

● **Bladzijde 6. ☒.14**

(na controledictee bladzijde 46 van het werkboek).

Bordles

Zie de bordles bij bladzijde 6. ☒.11

Geef uitsluitend voorbeelden van verdubbelaar-woorden met **o**.

Oefening 2

De goede woorden zijn:

1. bossen, 2. koffie, 3. grommen, 4. klokken, 5. stoppen, 6. Holland

● **Bladzijde 6. ☒.15**

(na controledictee bladzijde 48 van het werkboek).

Bordles

Zie de bordles bij bladzijde 6. ☒.11

Geef uitsluitend voorbeelden van verdubbelaar-woorden met **u**.

● **Bladzijde 6. ☒.16**

(na controledictee bladzijde 54 van het werkboek).

Auditieve oefening

Noem zoveel mogelijk verdubbelaar-woorden met: -oll-, -ett-, -akk-, -iss-.

Noem zoveel mogelijk klinkerdief-woorden met: -as-, -ol-, -ak-, -ur-.

Oefening 1

In de zinnen zitten de volgende dieren verborgen:

1. schapen/apen, 2. ratten/katten, 3. egels, 4. apen, 5. eenden, 6. uilen,
7. slakken

3.6.4 Aanwijzingen per bladzijde voor het kopieerblok

EXTRA STOF

☐ NET IETS MEER

(blz.6. ☐.2 t/m 6. ☐.16)

Algemeen

Aan ieder controledictee uit het werkboek is een bladzijde met verrijkingsstof gekoppeld. Indien een leerling het controledictee met betrekking tot de aangeboden moeilijkheid voor 80% of meer goed maakt, kan deze extra stof worden aangeboden. Deze stof gaat over hetzelfde spellingprobleem, maar de moeilijkheidsgraad van de oefeningen ligt iets hoger dan in het werkboek.

Creativiteit moet worden aangemoedigd. Dit geldt ook voor oefeningen waarbij

zelf zinnen gemaakt moeten worden. Van de reeds behandelde woorden mag verwacht worden dat ze goed geschreven worden.

Indien het controledictee door *alle* leerlingen beheerst wordt, kan direct met het werkboek worden verder gegaan en kan de herhalings- en verrijkingsstof dus worden overgeslagen.

I KOP- EN STAARTSTUKKEN

● Bladzijde 6. 田.2

(na controledictee bladzijde 4 van het werkboek).

Oefening 1

Er zijn meerdere alternatieven mogelijk.

Oefening 2

Het tegenovergestelde is:

1. bedroefd, 2. begin, 3. bejaard, 4. geschikt, 5. gezond, 6. verkeerd,
7. genoeg, 8. verlicht

● Bladzijde 6. 田.3

(na controledictee bladzijde 7 van het werkboek).

Oefening 1

In de lege hokjes moet worden ingevuld:

schou der de zil ver der min der de
sleu tel raam spie gel dig win ter wijl
moe der tien en kel der

Laat de leerlingen de woordparen nog eens oplezen, zodat ze merken dat de uitspraak van de beide woorden erg verschillend is.

● Bladzijde 6. 田.4

(na controledictee bladzijde 9 van het werkboek).

Oefening 1

De woorden zijn:

- 1. driftig, 3. prachtig, 6. haastig, 7. moeilijk,
↓ 2. spoedig, 4. eerlijk, 5. angstig, 8. heerlijk

● Bladzijde 6. 田.5

(na controledictee bladzijde 12 van het werkboek).

Oefening 2

De goede woorden zijn:

1. honderd, 2. pijnlijk, 3. eerlijk, 4. droevig, 5. schuldig, 6. slordig, 7. ochtend,
8. woedend

II KLINKERDIEF 1

● Bladzijde 6. 6.6

(na controledictee bladzijde 24 van het werkboek).

Oefening 2

Goede luistervink-woorden zijn:

1. kijken, 2. helpen, 3. rijden, 4. worden, 5. vinden, 6. zoeken, 7. vragen

Oefening 3

De woorden zijn:

prinses, balkon, koetsier, afscheid, iemand

● Bladzijde 6. 6.7

(na controledictee bladzijde 27 van het werkboek).

Oefening 3

De goede woorden zijn:

slager - manier - jarig - vragen - staking - fabriek - natuur - zware.

● Bladzijde 6. 6.8

(na controledictee bladzijde 29 van het werkboek).

Oefening 2

De goede klinkerdief-woorden zijn:

1. bezem, 2. hevig, 3. meter, 4. beter, 5. vrede, 6. lepel, 7. lelijk, 8. teken

● Bladzijde 6. 6.9

(na controledictee bladzijde 31 van het werkboek).

Oefening 1

De volgende woorden moeten in de puzzel ingevuld worden:

horizontaal →

verticaal ↓

1. apen

1. april

2. later

3. kerel

4. molen

4. meter

7. boter

5. nagel

9. regel

6. fabriek

10. keren

8. regen

Het woord dat met de letters uit de puzzel gemaakt kan worden is: 'koning'.

● Bladzijde 6. 6.10

(na controledictee bladzijde 32 van het werkboek).

III VERDUBBELAAR 1

● Bladzijde 6. 田.11

(na controledictee bladzijde 40 van het werkboek).

Oefening 1

De verdubbelaar-woorden met 'a' zijn:

1. gladde, 2. vlaggen, 3. wakker, 4. kapper, 5. jammer, 6. ratten, 7. klappen, 8. appel

● Bladzijde 6. 田.12

(na controledictee bladzijde 42 van het werkboek).

Oefening 1

De woorden zijn:

1. rennen, 2. ketting, 3. letter, 4. wekker, 5. emmer, 6. vette
- Het woord dat gemaakt kan worden is 'lekker'.

● Bladzijde 6. 田.13

(na controledictee bladzijde 44 van het werkboek).

● Bladzijde 6. 田.14

(na controledictee bladzijde 46 van het werkboek).

Oefening 3

De verdubbelaar-woorden met 'o' of 'a' zijn:

1. sokken, 2. brommer, 3. spannend, 4. jammer, 5. modder/plassen, 6. koffer, 7. applaus, 8. koffie, 9. poppen

● Bladzijde 6. 田.15

(na controledictee bladzijde 48 van het werkboek).

Oefening 1

De woorden uit de letterpuzzel zijn:

↑ dunne
kussen

↓ kudde
druppel
nummer

→ bruggen
pudding
dubbel
mussen
rubber

← krullen
nuttig

Oefening 3

1. bakker, 2. blokken, 3. appels, 4. zitten, 5. drukke/stille, 6. gekke/drukke/stille, 7. mollen/katten, 8. gokken

Uiteraard zijn hier veel andere goede woorden mogelijk.

● Bladzijde 6. 田.16

(na controledictee bladzijde 54 van het werkboek).

Oefening 2

Bij deze oefening moet de leerling complete zinnen maken, bijvoorbeeld:

Peter zag op de tafel een gele beker.

Wie zag op de tafel een gele beker? Peter

Wat zag Peter op de tafel? een gele beker

Waar zag Peter een gele beker? op de tafel

3.6.5 Aanwijzingen per bladzijde voor het kopieerblok

KEUZESTOF

田 MEER EN WEER

(blz. 6. 田.2 t/m 6. 田.11)

In onderdeel '田 Meer en weer' van het kopieerblok worden alle categorieën van niveau 1 t/m 6 door elkaar aangeboden.

De eerste drie bladzijden bevatten voornamelijk oefeningen van niveau 1 t/m 5. Dan volgen twee bladzijden waar de kop- en staartstukken nogmaals benadrukt worden en op de resterende bladzijden worden de klinkerdief • verdubbelaar-woorden door elkaar aangeboden.

● Bladzijde 6. 田.2

Oefening 2

vliegreis	brooddeeg	melktand
zeurpiet	voorjaar	stopverf
vijftien	gootsteen	grasveld
kleurboek	vuurrood/voorraad	honkbal

● Bladzijde 6. 田.3

Oefening 3

Hier komt te staan:

Op vier mei gaan we op reis met het vliegtuig. De buurvrouw gaat ook mee. We gaan naar Frankrijk. Zij huurt een zeilboot en ik lig in de zon aan het strand.

● Bladzijde 6. 田.4

Oefening 1

Het woord is 'marktplaats'.

Oefening 2

De woorden zijn:

zeilboot, sneltrein, zakgeld, onzin, speelgoed, zakdoek

● Bladzijde 6. 5

Oefening 1

De woorden zijn:

oosten - leider - bezoek - bestuur

Oefening 2

De woorden zijn:

zonder - donker - voedsel.

Oefening 3

Het verdient aanbeveling om de leerlingen deze oefening in fasen te laten afwerken:

- Zoek telkens twee bloemblaadjes die met elkaar een woord vormen. Streep die blaadjes door, zet vervolgens een streep onder het goede woord in het rijtje en vul daarna het woord in de tabel in.

Zijn alle bloemblaadjes gebruikt?

- Pak dan een andere kleur en schrijf de resterende woorden uit de rijtjes op de goede plaats in de tabel.

Oplossing:

em	en	er	el
bliksem stiekem	boeren fluiten fietsen* deuren*	winter schilder kelder* vroeger*	vleugel sleutel spiegel* drempel* wortel*

* andere kleur

● Bladzijde 6. 6

Oefening 2

De goede woorden zijn:

schilder - bliksem suiker - vroeger
spiegel - sleutel schouder - tijger
wortel - zilver meester - honderd

● Bladzijde 6. 7

Oefening 2

1. agent, 2. visser, 3. ezel, 4. bakker, 5. vader, 6. kapper, 7. matroos/schipper

● Bladzijde 6. 8

Oefening 3

Soms moet bij een woord meer dan één regel worden toegepast.

● Bladzijde 6. ☒.9

Oefening 2

Let goed op de zinsbouw.
bijvoorbeeld: Er liggen pennen op tafel.

● Bladzijde 6. ☒.10

Oefening 2

Let bij de gemaakte zinnen behalve op spelling ook op zinsbouw en interpunctie.
Bespreek de verschillende zinnen die de leerlingen bedacht hebben.
Laat ze eventueel op het bord schrijven.

● Bladzijde 6. ☒.11

Na oefening 2 wordt het *totaal*dictée afgenomen, waarmee '☒ Meer en weer' van het kopieerblok wordt afgesloten.
Het dictée is te vinden in paragraaf 5.3.

4 Evaluatie

4.1 Evaluatie (algemeen)

Om planmatig te kunnen werken worden regelmatig de vorderingen van de leerlingen geëvalueerd en verwerkt in een **leerlingvolgsysteem**. Voor een beschrijving hiervan wordt verwezen naar hoofdstuk 4 van de Algemene Inleiding.

4.2 Evaluatie op niveau 6

De evaluatie op niveau 6 gebeurt natuurlijk in de eerste plaats door het dagelijkse werk van de leerlingen te controleren. De leerkracht dient, wat betreft het foutloos schrijven, als voorbeeld voor de leerlingen.

Een zorgvuldige correctie is erg belangrijk.

In het werkboek wordt regelmatig verwezen naar **controledictees** die zijn opgenomen in paragraaf 5.2 van deze handleiding. Op die manier wordt gecontroleerd of de spellingstof die op de voorgaande bladzijden is aangeboden voldoende beheerst wordt. Bij onvoldoende beheersing kan teruggegrepen worden op herhalingsstof. Aan elk controledictee is namelijk een bladzijde herhalingsstof gekoppeld, die in het kopieerblok ('☒ Nog een keer') is opgenomen. Blijkt na de tweede afname van het controledictee dat de herhalingsstof nog onvoldoende oefening heeft geboden, dan moet extra oefenstof worden overwogen (zie paragraaf 3.3.4 van de Algemene Inleiding).

Indien een leerling het controledictee voldoende maakt, maar moet wachten op de volgende groepsinstructie, kan verrijkingsstof worden aangeboden. Ook die is opgenomen in het kopieerblok ('☐ Net iets meer').

Bij de controledictees in paragraaf 5.2 staat steeds aangegeven welke bladzijde met herhalings- respectievelijk verrijkingsstof hierbij aansluit.

In de controledictees worden meestal losse woorden gedikteerd en soms hele zinnen. De eigenlijke beoordeling van de zinnendictees vindt plaats door correctie van de onderstreepte woorden. Daarnaast kan bij die dictees bijvoorbeeld gekeken worden of de leerling geen woorden vergeet, of hij/zij hoofdletters en punten gebruikt en in de overige reeds eerder behandelde woorden geen fouten maakt.

Elke spellingcategorie van niveau 6 wordt afgesloten met een **einddictee**. Ook het extra oefengedeelte waarin klinkerdief- en verdubbelaar-woorden door elkaar worden aangeboden, wordt afgesloten met een einddictee. De einddictees zijn opgenomen in paragraaf 5.3. Maakt een leerling 80% of meer van de woorden goed, dan mag men er vanuit gaan dat de desbetreffende stof voldoende beheerst wordt. Als dat niet het geval is, zal men extra oefenstof moeten aanbieden of zal men moeten denken aan aanvullende maatregelen. Hiervoor verwijzen wij naar hoofdstuk 3 van de Algemene Inleiding.

Het onderdeel '☒ Meer en weer' van niveau 6 (ook opgenomen in het kopieerblok) wordt afgesloten met een **totaaldictee**.

4.2.1 Overzicht van de registratieformulieren.

Om op grond van de evaluatie de juiste maatregelen te kunnen nemen, zijn **foutenanalyseformulieren** ontwikkeld.

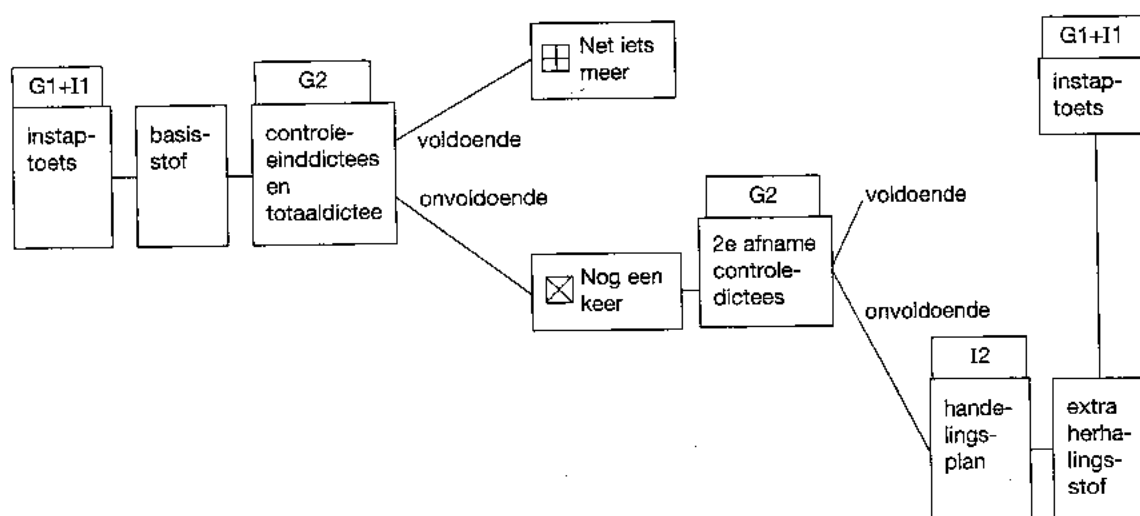
De registratie kan zowel op *groepsniveau* als op het *niveau van de individuele leerling* plaatsvinden.

Naast een groepsoverzicht voor de instaptoets is er een individueel analyseformulier (zie paragraaf 5.1).

Om de registratie van de controle-, einddictees en het totaaldictee bij te kunnen houden is voor niveau 6 ook een groepsoverzicht opgenomen (zie paragraaf 5.3). Bovendien is voor een leerling die uitvalt op niveau 6 een individueel handelingsplanformulier ontwikkeld. Hierop kan onder meer worden aangegeven welke extra herhalingsstof de leerling aangeboden heeft gekregen (zie paragraaf 5.3). Uitgewerkte voorbeelden kunt u vinden in de Algemene Inleiding (paragraaf 4.3.2.2).

Als het hele werkboek van niveau 6 is behandeld, kan tenslotte de instaptoets, in dit geval wellicht uitstaptoets, weer worden afgenomen. Behaalt een leerling daarop een voldoende resultaat dan kan hij/zij verder met niveau 7. Is het resultaat onvoldoende of twijfelachtig, dan beginnen we opnieuw met een analyse van de beginsituatie of we gaan over tot aanvullende maatregelen.

Schematisch ziet dit er als volgt uit:

G1 = groepsoverzicht instaptoets

G2 = groepsoverzicht controle-, einddictees en totaal dictee

I1 = analyseformulier instaptoets voor de individuele leerling

I2 = handelingsplanformulier voor de individuele leerling

5 Toets en dictees

5.1 Instaptoets niveau 6

Niveau 6

A-versie

1. moeilijk	Rekenen vind ik niet moeilijk.
2. veilig	Het sein staat op veilig.
3. verkeer	Een heer in het verkeer.
4. besluit	Mijn besluit staat vast.
5. gezicht	Ik viel op mijn gezicht.
6. sleutel	De sleutel is zoek.
7. schuldig	Jij bent mij € 5,- schuldig.
8. duizend	Die fiets kost wel duizend euro.
9. haven	Het schip vaart de haven binnen.
10. ketting	De hond lag aan de ketting.
11. bureu	Onze bureu hebben een poes.
12. kikker	De kikker zit bij de sloot.
13. vrolijk	Zij zong een vrolijk liedje.
14. knappe	Jullie zijn knappe kinderen.
15. regen	De regen tikt tegen het raam.
16. modder	Hij gooide met modder.
17. druppel	Er hangt een druppel aan de kraan.
18. grappig	Dat is een grappig verhaal.
19. hevig	Er was een hevig onweer.
20. staking	De staking duurde lang.

Niveau 6

B-versie

1. heerlijk	IJs vind ik heerlijk.
2. slordig	Wat ziet je kast er slordig uit.
3. geluk	Wat een geluk dat we gewonnen hebben.
4. bedrag	Hij betaalt het hele bedrag ineens.
5. verschil	Wat is het verschil tussen die twee plaatjes?
6. driftig	Mijn broertje wordt gauw driftig.
7. ochtend	Het is nu gauw ochtend.
8. drempel	Val niet over de drempel.
9. jarig	Mijn oom is morgen jarig.
10. juffrouw	De juffrouw leest een boek voor.
11. muren	De muren zijn van steen.
12. bitter	De koffie smaakt bitter.
13. lelijk	Hij trok een lelijk gezicht.
14. smalle	De auto reed over een smalle weg.
15. zomer	Na de lente komt de zomer.
16. stokken	We zijn de stokken van de tent kwijt.

17. kwalijk	Neem me niet kwalijk.
18. letter	Kun je die letter schrijven?
19. protest	Uit protest werk ik niet mee.
20. stemming	Ik ben nu niet in de stemming.

5.1.1 Scoring, registratie, interpretatie instaptoets niveau 6

Om scoring en interpretatie van de fouten te vergemakkelijken, zijn per dictee, zowel voor de A- als de B-versie foutenanalyseformulieren ontwikkeld: één voor de individuele leerling en één voor de hele groep. De formulieren zijn opgenomen in het kopieerblok.

Op het *individuele formulier* (zie voorbeeld op de volgende bladzijde) worden alleen de fout geschreven woorden genoteerd. Voor elk woord staat aangegeven welke spellingcategorie het vertegenwoordigt. Bij het analyseren van de fouten kan omcirkeld worden of het om een categorie- of een andere fout gaat.

Wanneer er in één woord zowel een categoriefout als een andere fout staat, geldt alleen de categoriefout als fout. Een woord kan dus slechts eenmaal fout zijn. Vervolgens kan per leerling het aantal goed geschreven woorden worden bepaald, waaruit geconcludeerd kan worden of een niveau beheerst (minstens 80% goed) wordt. Naast een niveaubepaling biedt het formulier de gelegenheid tot een kwalitatieve analyse van de afzonderlijke categorieën.

Aan de hand daarvan kan beslist worden of oefenstof met betrekking tot een bepaalde categorie gewenst is.

Op het *groepsoverzicht* (zie het voorbeeld op bladzijde 73 van deze handleiding) kan zowel de mate van beheersing van het totale niveau als van de afzonderlijke categorieën worden genoteerd. Een niveau wordt voldoende beheerst als 80% van de woorden correct geschreven wordt. Bij 60 - 80% is sprake van twijfelachtige beheersing en bij minder dan 60% van onvoldoende beheersing.

5.1.2 Registratieformulieren instaptoets niveau 6

Spelling in de lift Plus

analyseformulier - instaptoets niveau 6 A-versie

Naam:

Groep:

Datum:

woord	fout	cat. 20 (8)	cat. 21 (6)	cat. 22 (6)	Opmerkingen
1. moeilijk		C A			
2. veilig		C A			
3. verkeer		C A			
4. besluit		C A			
5. gezicht		C A			
6. sleutel		C A			
7. schuldig		C A			
8. duizend		C A			
9. haven			C A		
10. ketting				C A	
11. buren			C A		
12. kikker				C A	
13. vrolijk			C A		
14. knappe				C A	
15. regen			C A		
16. modder				C A	
17. druppel				C A	
18. grappig				C A	
19. hevig			C A		
20. staking			C A		

Aantal woorden

Aantal fout

Aantal goed

80%-drempelwaarde

60%-drempelwaarde

8
C A
6
5

6
C A
5
3

6
C A
5
4

20
C A
16
12

totaal

beheersing

Categorieomschrijving: Cat. 20: kop- en staartstukken

Cat. 21: klinkerdief 1

Cat. 22: verdubbelaar 1

C: categoriefout

A: andere fout

80% of meer:

voldoende beheersing

60-80%:

twijfelachtige beheersing

minder dan 60%:

onvoldoende beheersing

Spelling in de Iff Plus Groepsoverzicht instaptoetsen

Groep:		datum: kleur: *) datum: kleur: *) datum: kleur: *) datum: kleur: *)	
namen	80%-drempelwaarde	16	niveau 1 - totaal
	60%-drempelwaarde	12	C 1: medeklinkers
		5	C 2: korte en lange klanken
		3	C 3: tweetekensklanken
		4	
		5	niveau 2 - totaal
		12	C 4: mkm-eenvoudig
		16	C 5: mkm
		2	C 6: mkm-moeilijk
		5	C 7: mkm
		6	niveau 3 - totaal
		12	C 8: drie of meer medeklinkers
		5	C 9: ng • nk
		2	C10: t • v
		3	C11: s • z
		2	
		3	niveau 4 - totaal
		16	C12: aai • ooi • oel
		4	C13: eer • oor • eur
		4	C14: d • t
		4	C15: ei • ij
		3	
		12	niveau 5 - totaal
		16	C16: ch(t)
		4	C17: au • ou
		4	C18: uw • eeuw • ieuw
		4	C19: klankgroepen • luidstervink
		3	
		12	niveau 6 - totaal
		16	C20: kop- en staartstukken
		6	C21: klinkerdief 1
		5	C22: verdubbelaar 1
		3	
		4	niveau 7 - totaal
		16	C23: klinkerdief • verdubbelaar 2
		12	C24: verkleinwoorden
		5	C25: moeilijke meervouden
		3	C26: ie = i
		4	
		3	niveau 8 - totaal
		16	C27: moeilijke letters
		4	C28: moeilijke uitgangen
		4	C29: leenwoorden
		6	C30: moeilijke Nederlandse woorden
		2	

80% of meer: voldoende beheersing

60-80%: twijfelachtige beheersing

minder dan 60%: onvoldoende beheersing

*) A- of B-versie

5.2 Controledictees

WERKBOEK

DICTEES BIJ 1 KOP- EN STAARTSTUKKEN

● Controledictee na bladzijde 4

☒ Herhalingsstof: bladzijde 6. ☒ .2

☐ Verrijkingstof: bladzijde 6. ☐ .2

Schrijf de hele zin op:

1. Dat was het begin van het verhaal.
2. Op zondag vertel ik je een geheim.
3. Hij had alle begrip voor haar verdriet.
4. Dat getal is verkeerd.
5. Als je verliefd bent, voel je je niet gewoon.

● Controledictee na bladzijde 7

☒ Herhalingsstof: bladzijde 6. ☒ .3

☐ Verrijkingstof: bladzijde 6. ☐ .3

1. Tien keer honderd is duizend.
2. Mijn opa is bejaard maar nog heel gezond.
3. Volgens mij, is zij een beroemd schrijfster.
4. Die kleuter is de jongste van de klas.
5. Ik koop verse groente in de winkel op de hoek.

Schrijf op:

honderd - duizend
bejaard - gezond
volgens - schrijfster
kleuter - jongste
verse - winkel

● Controledictee na bladzijde 9

☒ Herhalingsstof: bladzijde 6. ☒ .4

☐ Verrijkingstof: bladzijde 6. ☐ .4

Schrijf de hele zin op:

1. Dertig plus vijftig is tachtig.
2. Ik vind bloemkool heerlijk.
3. Er zijn maar weinig mensen zó aardig.
4. Het is soms moeilijk om ernstig te blijven.
5. Hij voelde zich schuldig.
6. Dat meisje is vast heel eerlijk.

● *Controledictee na bladzijde 12*

- ☒ *Herhalingsstof*: bladzijde 6. ☒ .5
☐ *Verrijkingsstof*: bladzijde 6. ☐ .5

Schrijf de hele zin op:

1. Ga eens als de bliksem naar zolder!
2. Schilder is een keurig beroep.
3. De meester doet ons een moeilijk verzoek.
4. Ons hele gezin vindt friet met kip en appelmoes heerlijk.

DICTEES BIJ II KLINKERDIEF 1

● *Controledictee na bladzijde 24*

- ☒ *Herhalingsstof*: bladzijde 6. ☒ .6
☐ *Verrijkingsstof*: bladzijde 6. ☐ .6

1. Ga je mee naar buiten?
2. Zij drinkt altijd thee bij het ontbijt.
3. Het grasveld is pas gemaaid.
4. Er is iemand aan de deur.
5. Ik heb mijn schouder bezeerd bij gymnastiek.
6. De matroos haalde de loopplank binnen.
7. Ik wandel graag met onze hond door het park.
8. De radio stond keihard aan.
9. Ik vind het nooit leuk om afscheid te nemen.
10. Hij kan zijn horloge nergens vinden.

Schrijf op:

buiten
ontbijt
grasveld
iemand
schouder
loopplank
wandel
keihard
afscheid
nergens

● *Controledictee na bladzijde 27*

- ☒ *Herhalingsstof*: bladzijde 6. ☒ .7
☐ *Verrijkingsstof*: bladzijde 6. ☐ .7

1. Een week heeft zeven dagen.
2. Wil jij de tafel even dekken?
3. Neem mij niet kwalijk.
4. De schepen liggen in de haven.
5. Ik ben morgen jarig.
6. Het was vannacht 20 graden onder nul.
7. Je moet je nagels eens knippen.
8. Mag ik u iets vragen?
9. Ik ben voor een bouwdoos aan 't sparen.
10. De tranen rolden over zijn wangen.

Schrijf op:

dagen
tafel
kwalijk
haven
jarig
graden
nagels
vragen
sparen
tranen

● *Controledictee na bladzijde 29*

☒ Herhalingsstof: bladzijde 6. ☒ .8

☐ Verrijkingsstof: bladzijde 6. ☐ .8

1. Er staan sterren aan de hemel.
2. Weet jij dat zeker?
3. Ik zeg het tegen de juf.
4. Heb jij een hekel aan mij?
5. De vogel wast zijn veren.
6. Mijn broer is in het leger.
7. Ik heb een brede riem.
8. Lang zal zij leven.
9. Ik krijg een gele trui.
10. Ik moet de tafels leren.

Schrijf op:

hemel
zeker
tegen
hekel
veren
leger
brede
leven
gele
leren

● *Controledictee na bladzijde 31*

☒ Herhalingsstof: bladzijde 6. ☒ .9

☐ Verrijkingsstof: bladzijde 6. ☐ .9

1. Hij zong een vrolijk liedje.
2. Heb jij schone handen?
3. Ze heeft rode wangen van de kou.
4. Ik slaap in een hotel.
5. Zij wonen in een mooi huis.
6. Het is een mooie zomer.
7. De peuter neemt een rozijn uit het doosje.
8. Het schip ligt op de bodem van de zee.
9. Hij speelt goed toneel.
10. Hoge bomen vangen veel wind.

Schrijf op:

vrolijk
schone
rode
hotel
wonen
zomer
rozijn
bodem
toneel
hoge

● *Controledictee na bladzijde 32*

☒ Herhalingsstof: bladzijde 6. ☒ .10

☐ Verrijkingsstof: bladzijde 6. ☐ .10

1. Wij hebben nieuwe burenen.
2. Dat is een brutaal antwoord.
3. Ik sta al uren te wachten.
4. Ik heb ruwe handen.
5. Het kan nog wel even duren.
6. Vind jij die muziek mooi?
7. Gaan jullie een huis kopen of huren?
8. Dat is een dure grap.
9. Maak nu geen ruzie!
10. De muren zijn wit geverfd.

Schrijf op:

buren
brutaal
uren
ruwe
duren
muziek
huren
dure
ruzie
muren

● *Controledictee na bladzijde 40*

☒ *Herhalingsstof*: bladzijde 6. ☒ .11

☐ *Verrijkingstof*: bladzijde 6. ☐ .11

1. Alle eendjes zwemmen in het water.
2. Wat zijn je plannen?
3. Ik wil die rok even passen.
4. Laat dat glas niet vallen.
5. Ben je alleen?
6. Dat is een spannend boek.
7. De kapper knipt mijn haar.
8. Ik vind dat erg grappig.
9. Zij is altijd vroeg wakker.
10. Wij liepen op een smalle weg.

Schrijf op:

alle
plannen
passen
vallen
alleen
spannend
kapper
grappig
wakker
smalle

● *Controledictee na bladzijde 42*

☒ *Herhalingsstof*: bladzijde 6. ☒ .12

☐ *Verrijkingstof*: bladzijde 6. ☐ .12

1. Ik hoor stemmen.
2. Mag ik twee flessen melk van u?
3. Hij heeft zijn nette pak aan.
4. Hij haalt een emmer water.
5. Ik vind dat erg prettig.
6. Wat een gekke hoed is dat!
7. Ik doe dat lekker niet.
8. De kinderen rennen naar de bus.
9. De hond ligt aan de ketting.
10. Er traden gisteren twee sterren op.

Schrijf op:

stemmen
flessen
nette
emmer
prettig
gekke
lekker
rennen
ketting
sterren

● *Controledictee na bladzijde 44*

☒ *Herhalingsstof*: bladzijde 6. ☒ .13

☐ *Verrijkingstof*: bladzijde 6. ☐ .13

1. Hij wordt steeds dikker.
2. We kochten twee blikken bruine bonen.
3. Je moet niet midden op de weg lopen.
4. Wat willen jullie?
5. De dokter heeft een witte jas aan.
6. Wie gaat er winnen?
7. Het huis staat op een stille plek.
8. Na de ochtend komt de middag.
9. Hij is een slimme vos.
10. Ik blijf nog even liggen.

Schrijf op:

dikker
blikken
midden
willen
witte
winnen
stille
middag
slimme
liggen

● *Controledictee na bladzijde 46*

☒ *Herhalingsstof:* bladzijde 6. ☒ .14

☐ *Verrijkingsstof:* bladzijde 6. ☐ .14

1. Mijn broer rijdt op een brommer.
2. In de bossen langs de kust zie je veel naaldbomen.
3. Hij is geen domme jongen.
4. Wil je daar meteen mee stoppen!
5. Het is zonnig weer.
6. In Holland staat een huis.
7. Daar heb je de poppen aan het dansen.
8. Lopen alle klokken hier voor?
9. Schenk eens een kopje koffie in.
10. Kloppen die sommen wel?

Schrijf op:

brommer
bossen
domme
stoppen
zonnig
Holland
poppen
klokken
koffie
kloppen

● *Controledictee na bladzijde 48*

☒ *Herhalingsstof:* bladzijde 6. ☒ .15

☐ *Verrijkingsstof:* bladzijde 6. ☐ .15

1. Zullen we maar weg gaan?
2. Dat is een drukke weg.
3. Welk nummer heeft die auto?
4. Willen jullie een boterham?
5. Die postzegel heb ik dubbel.
6. We kunnen helaas niet komen.
7. Ik heb dunne benen.
8. Vind jij dat nuttig?
9. Er staan bloemen tussen de struiken.
10. We zaten te schudden van het lachen.

Schrijf op:

zullen
drukke
nummer
jullie
dubbel
kunnen
dunne
nuttig
tussen
schudden

● *Controledictee na bladzijde 54*

☒ *Herhalingsstof:* bladzijde 6. ☒ .16

☐ *Verrijkingsstof:* bladzijde 6. ☐ .16

Schrijf de hele zin op:

1. Er zit geen druppel water in die flessen.
2. In april valt er vaak veel regen.
3. Sara is op zoek naar een lege woning.
4. Mijn zus draagt graag rode strikken in haar haar.
5. Mijn neef koopt een dure brommer.

5.3 Einddictees en totaaldictee

WERKBOEK

EINDDICTEE BIJ I KOP- EN STAARTSTUKKEN
(na bladzijde 14)

1. Een leeuw en een panter zijn gevaarlijke beesten.	Schrijf op:
panter - beesten
2. Heb jij die sleutel van de zolder?	sleutel - zolder
3. Het is buiten heerlijk weer.	buiten - heerlijk
4. Duizend is een groot getal.	duizend - getal
5. In de gang hangt een spiegel.	spiegel
6. Morgen komt er deftig bezoek.	morgen - deftig -
bezoek
7. Niet iedereen is altijd moedig.	moedig
8. De heks maakt een giftig drankje in de keuken.	giftig - keuken
9. Moeder keek droevig bij dit verhaal.	moeder - droevig -
verhaal
10. Volgens mij was dit niet erg moeilijk.	volgens - moeilijk

EINDDICTEE BIJ II KLINKERDIEF 1
(na bladzijde 36)

1. Ik ga altijd om 8 uur slapen.	Schrijf op:
slapen
2. Kom je zaterdag bij mij spelen?	spelen
3. Ga jij ook de vierdaagse lopen?	lopen
4. Wij hebben uren in het bos lopen dwalen.	uren
5. Onze burens hebben een cavia.	burens
6. In deze wagon mag men niet roken.	roken
7. Morgen mag ik met mijn vriendin kleren in de stad gaan kopen.	kleren
8. Tijdens onze wandeling genieten we van de prachtige natuur.	natuur
9. Op dit moment heb ik geen tijd.	moment
10. Ik nam een hap van de zure appel.	zure
11. De bakker bakt iedere ochtend verse broden.	broden
12. Helaas kan ik niet op jullie feest komen.	helaas
13. Toen wij op vakantie in Egypte waren, hebben we op een kameel gereden.	kameel
14. Mijn broertje Irfan wordt vandaag zeven jaar.	zeven
15. Het publiek reageerde enthousiast op het optreden van de zanger.	publiek
16. Door het vele lawaai kon ik hem niet goed verstaan.	lawaai
17. Kim veegt de vloer met een bezem.	bezem
18. Een tomaat smaakt lekker in de sla.	tomaat
19. Mijn broer houdt van house-muziek.	muziek
20. Zij heeft het kopje kapot laten vallen.	kapot

EINDDICTEE BIJ III VERDUBBELAAR 1
(na bladzijde 51)

1. Mijn moeder gaat pannekoeken bakken.	Schrijf op: bakken
2. Ik ga morgen met mijn vader vissen.	vissen
3. Wil jij even koffie zetten?	zetten
4. Wij hebben thuis drie katten.	katten
5. We gaan op schoolkamp met twee bussen.	bussen
6. Ga jij even op die stoel zitten?	zitten
7. Ik koop een zak blokken voor mijn kleine broertje.	blokken
8. Er is geen druppel regen gevallen.	druppel
9. Op koninginnedag hangen de mensen hun vlaggen uit.	vlaggen
10. Een letter van het woord is niet goed geschreven.	letter
11. Ik vind het heerlijk om door de bossen te wandelen.	bossen
12. Lege flessen moet je in de glasbak gooien.	flessen
13. Mijn broer heeft een brommer van zijn spaargeld gekocht.	brommer
14. Dit is het juiste middel tegen de kwaal.	middel
15. Wij smullen van deze heerlijke taart.	smullen
16. Voor een verkeerslicht dat op rood staat, moet je stoppen.	stoppen
17. Mijn nichtje heeft deze danspasjes op ballet geleerd.	ballet
18. In Amsterdam zijn veel bruggen over de grachten.	bruggen
19. Misschien heeft zij de bus gemist en is zij daarom te laat.	misschien
20. Mijn vader wordt iedere ochtend al vroeg door de wekker wakker gemaakt.	wekker

EINDDICTEE BIJ KLINKERDIEF • VERDUBBELAAR
(na bladzijde 58)

1. Hij was buiten adem na al dat rennen.	Schrijf op: adem
2. Dat gezin woont op nummer veertien.	nummer
3. Op welke manier schrijf jij de vijf?	manier
4. Zullen we samen naar die film gaan?	samen
5. Autobanden zijn van rubber.	rubber
6. Kiki droeg een dikke wollen trui.	wollen
7. Japan ligt aan de andere kant van de wereld.	wereld
8. Ik vind het eng als honden grommen.	grommen
9. Er zat een enorm gat in het ijs.	enorm
10. Mijn zusje wil later bij het toneel.	toneel
11. Je hoeft niet zo te schrikken!	schrikken
12. Wie zal morgen de wedstrijd winnen?	winnen
13. Hij floot een vrolijk liedje.	vrolijk
14. Kijk, wij hebben dezelfde pennen!	pennen
15. In de zomer eten we vaak buiten.	zomer
16. Ik hoorde boze stemmen bij de burelen.	stemmen
17. Sommige mensen houden meer van margarine dan van boter.	boter

18. Zij maken vaak ruzie, maar even later zijn ze weer de beste vrienden.
19. Een bakker staat altijd heel vroeg op.
20. Zo, dat was alles!

ruzie
bakker
alles

TOTAALDICTEE ☒ **MEER EN WEER**
(na bladzijde 6.☒.11 van het kopieerblok)

1. U bent zo gezond als een vis.
2. Mijn zus wil later kapster worden.
3. In de vakantie gaan we naar ons zomerhuis aan de zee.
4. De man werd schuldig bevonden door de rechter.
5. Vrijdagmiddag gaan we na school altijd naar zwembles.
6. Heb je het wereldnieuws al gehoord?
7. Wij hebben een spannend avontuur beleefd.
8. Doe niet zo brutaal tegen die mevrouw.
9. Het belooft een zonnig weekend te worden.
10. Mijn moeder morste bij het opscheppen van de macaroni op het tafellaken.

Schrijf op:
gezond
kapster

zomerhuis
schuldig

vrijdagmiddag
wereldnieuws
spannend
brutaal
zonnig

tafellaken

5.3.1 Scoring, registratie, interpretatie controle-, einddictees en totaal dictee niveau 6

Voor de controle- en einddictees en het totaal dictee van niveau 6 is een groeps-overzicht beschikbaar (zie een voorbeeld op de volgende bladzijde). Hierop kan per dictee worden aangegeven of er sprake is van voldoende, twijfelachtige of onvoldoende beheersing. Voor de controledictees is er ruimte om twee afnames per dictee te noteren. De eerste afname volgt nadat (een gedeelte van) een spellingcategorie is behandeld in het werkboek. Nadat, indien nodig, de herhalingsstof is doorgewerkt, kan het controledictee nogmaals worden afgenomen. Zo kan bekeken worden of '☒ Nog een keer' uit het kopieerblok voldoende extra oefening heeft geboden.

Daarnaast is er voor individuele leerlingen, die na het doorgewerkt hebben van '☒ Nog een keer', nog meer oefening nodig hebben, een handelingsplanformulier voor niveau 6 ontwikkeld. Ook dit formulier is opgenomen in het kopieerblok. Hierop kan genoteerd worden welke extra oefenstof, bijvoorbeeld uit 'Zelfstandig Spellen', zij door moeten werken. Daarnaast is er ruimte voor opmerkingen.

5.3.2 Registratieformulieren controle-, einddictees en totaaldictee niveau 6

[illegible]

Spelling in de lift Plus		handelingsplan		
		extra herhalingsstof	opmerkingen	
Naam: ♡ controle eind → totaal dictees				
N I V E A U 6	kop- en staartstukken	controledictee na blz. 4		
		controledictee na blz. 7		
		controledictee na blz. 9		
		controledictee na blz. 12		
		einddictee na blz. 14		
	klinkerdief 1	controledictee na blz. 24		
		controledictee na blz. 27		
		controledictee na blz. 29		
		controledictee na blz. 31		
		controledictee na blz. 32		
		einddictee na blz. 36		
	verdubbelaar 1	controledictee na blz. 40		
		controledictee na blz. 42		
		controledictee na blz. 44		
		controledictee na blz. 46		
		controledictee na blz. 48		
		einddictee na blz. 51		
	klinkerdief • verdubbelaar	controledictee na blz. 54		
		einddictee na blz. 58		
	☒	totaal dictee na blz. 6. ☒.11		

6 Woordenlijsten

WOORDENLIJST I KOP- EN STAARTSTUKKEN

Hieronder volgt een aantal lijsten van woorden met twee klankgroepen die beginnen met *be*, *ge* of *ver* of eindigen op *e*, *en*, *el*, *em*, *er(s)*, *ens*, *end*, *erd*, *ig* of *lijk*. Woorden als 'vrolijk' en 'prettig' worden in dit blok niet behandeld; hiervoor gelden namelijk regels die pas behandeld worden bij Klinkerdief en Verdubbelaar. In deze woordenlijsten zijn geen meervoudsvormen eindigend op 'en' of 'ers' opgenomen.

Voor oefenstof verwijzen wij naar de lijsten met woorden in het enkelvoud uit de eerdere niveaus.

Het is de bedoeling dat de leerkracht zelf deze woorden in het meervoud zet.

Moelijke meervoudsvormen (f • v, s • z, eren) moeten daarbij vermeden worden.

A KOPSTUKKEN

Woorden met het kopstuk: be

bedank(t)	begrip	bereik	bestuur
bedenk(t)	bejaard	bericht	betaal
bedien	bekend	beroemd	bevel
bedoel	bekijk(t)	beroep	bevries
bedrag	belang	bescherm	bewaar
bedrieg(t)	beleef	beslag	beweeg(t)
bedrijf	beloof	beslis(t)	bewijs(t)
bedroefd	bemoei	besluit	bezoek(t)
begin(t)	benauwd	bestaan	bezit
begraaf(t)	bepaal	bestaat	bezwaar
begrijp(t)	beperkt	bestel	

Woorden met het kopstuk: ge

gebaar	geheim	geschikt	geweer
gebed	gelijk	gesprek	geweld
gebied	geloof	getal	gewicht
gebouw	geluid	gevaar	gewoon
gebruik(t)	geluk	geval	gezicht
gedraag(t)	gemak	gevecht	gezin
gedrag	gemeen	gevoel	gezond
geduld	genoeg	gevolg	

Woorden met het kopstuk: ver

verbaas	verhaal	verliefd	vertel
verband	verhuis	verlies(t)	vertrek(t)
verdeel	verkeer	verniel	vertrouw
verdien	verkeerd	verschil	verveel
verdriet	verklaar	versier	vervoer
verdwaal	verkoop	verslag	vervolg
verdwijn(t)	verlaat	verstaan	verwacht
vergeet	verlang	verstaat	verzorg
vergis(t)	verlicht	verstand	

B STAARTSTUKKEN

Woorden met het staartstuk: e

aarde	Franse	mooiste	vierde
achtste	goede	nauwe	vijfde
arme(n)	groene	nieuwe	vreemde
bende	groente	orde	vreugde
beste	grootste	oude	vroege
blanke	harde	oudste	vuile
blauwe	hoogste	paarse	waarde
blinde	hoogte	pauze	warme
blonde	jonge	rechte	warmte
bruine	jongste	rijke	welke
derde	juiste	ronde	wijde
dichte	kleine	ruime	wilde
diepe	kleinste	ruimte	woede
diepte	korte	scherpe	woeste
drukte	koude	schuine	zachte
Duitse	laatste	slanke	zelfde
echte	lange	slechte	zesde
eerste	lengte	slechtste	zieke
einde	lente	sterke	ziekte
elfde	leuke	stilte	zijde
elke	lichte	strenge	zoete
erge	liefde	tante	zoute
fijne	liefste	tiende	zulke
flauwe	meeste	twaaifde	zwarte
flinke	minste	vaste	
forse	moeite	verse	
fraaie	mooie	verte	

Woorden met het staartstuk: en

buiten	jongen	noorden
dronken	kauwen	oosten
eigen	keuken	varken
gulden	morgen	westen
huilen	meesten	zuiden

Woorden met het staartstuk: el

bijbel	heuvel	voedsel
duivel	mantel	vleugel
drempel	meubel	winkel
engel	sleutel	wortel
enkel	spiegel	
handel	stempel	

Woorden met het staartstuk: em

bliksem
stiekem

Woorden met het staartstuk: end

duizend
ochtend
volgend
woedend

Woorden met het staartstuk: ens

ergens
minstens
nergens
telkens
volgens

Woorden met het staartstuk: erd

honderd

Woorden met het staartstuk: er

achter	ieder	mooier	tijger
ander	ijzer	nuchter	verder
anker	kapster	oever	vijver
dichter	kelder	ouder	vinger
dieper	kelder	panter	vlieger
dochter	keizer	pleister	vroeger
dokter	kleiner	rechter	wijzer
donker	kleuter	ruiter	winter
Duitser	langer	schouder	wonder
eerder	leider	schrijver	zilver
erger	liever	slinger	zolder
harder	meester	somber	zuiver
helder	minder	spijker	zuster
herder	moeder	sterker	
honger	monster	suiker	

Woorden met het staartstuk: ijk

eerlijk
heerlijk
moeilijk
pijnlijk
sierlijk

Woorden met het staartstuk: ig

aardig	grondig	machtig	treurig
angstig	gunstig	moedig	twintig
deftig	haastig	plechtig	veertig
dertig	handig	prachtig	veilig
driftig	heftig	rustig	vijftig
droevig	heilig	schuldig	vochtig
eeuwig	jeugdig	slordig	weinig
ernstig	keurig	spoedig	zestig
geinig	krachtig	tachtig	
gierig	lastig	tijdig	
giftig	luchtig	tochtig	

Woorden met a

adem	fabriek	kwalijk	paleis	staking
adres	gaten	lading	paling	stapel
agent	graden	lage	papier	straten
apen	haken	lager	Pasen	tafel
april	halen	laten	platen	taken
avond	haren	later	praten	vader
azijn	haring	lawaaï	raken	versta
banaan	haven	ma	raket	vla
banen	ja	mager	ramen	vragen
besta	jager	majoer	rare	wagen
bijna	jaren	maken	samen	wapen
bladen	jarig	malen	schaduw	water
dader	kale	manier	schalen	zadel
dagen	kameel	matroos	schapen	zagen
daken	kamer	na	sla	zaken
daling	kanaal	nagel	slager	zware
dame	kanon	namen	sparen	
draden	kapot	natuur	sta	
dragen	kwade	pa	staken	

N.B. De regel van de klinkerdief geldt ook voor woorden van één klankgroep, die eindigen op de lange klank aa.

Woorden met e

beker	enig	heren*	mening	vrede
benen	enorm	hevig	meter	wegen
beren*	eten	kerel*	negen	weken
beter	even	keren*	neger	wereld*
bezem	ezel	leden	regen	zebra
bezig	gele	lege	stevig	zeker
brede	heden	leger	tegen	zeven
deken	hekel	letijk	teken	
delen	helaas	leren*	tenen	
deze	hele	lepel	vele	
egel	hemel	leven	veren*	

N.B. Bij de woorden met een * is het moeilijk te horen dat we met de lange klank ee te maken hebben. Dit komt door de plaagletter.

N.B. De regel van de klinkerdief geldt ook voor woorden van één klankgroep, maar niet voor woorden van één klankgroep die eindigen op ee.

Woorden met o

blote	kopen	probleem
bodem	koper	protest
bomen	loket	rode
boten	lonen	rozijn
boter	lopen	scholen
boven	mode	schone
broden	model	schotel
dode	modern	schoten
droge	mogen	sloten
dromen	molen	tomaat
grote	moment	toneel
hoge	motor	totaal
hopen	nodig	vlo
horen*	noten	vogel
hotel	ogen	vorig*
knopen	olie	vrolijk
kogel	open	wonen
koken	oren*	woning
komen	over	zo
konijn	po	zomer
koning	poten	

N.B. Bij de woorden met een * is het moeilijk te horen dat we met de lange klank oo te maken hebben. Dit komt door de plaagletter.

N.B. De regel van de klinkerdief geldt ook voor woorden van één klankgroep, die eindigen op de lange klank oo.

Woorden met u

brutaal	nu
buren	publiek
dure	ruzie
duren	sturen
huren	uren
muren	vuren
muziek	zure

N.B. De regel van de klinkerdief geldt ook voor woorden van één klankgroep, die eindigen op de lange klank uu.

Woorden met a

alle	dapper	knappe	platte	vallen
allen	gladde	ladder	ratten	vlaggen
alleen	grappig	lappen	smalle	vlakke
alles	hakken	latten	spannend	vlammen
appel	jammer	mannen	stappen	wakker
applaus	jassen	natte	straffen	wanneer
bakken	kapper	pakken	takken	wassen
bakker	katten	panden	tassen	watten
ballen	klappen	passen	trappen	zakken
ballet	klassen	plannen	vakken	zwakke

Woorden met e

bedden	hekken	letter	stemmen	vette
bellen	helling	messen	stemming	wekker
bessen	kennen	nette	sterren	wennen
emmer	ketting	pennen	tellen	wetten
felle	leggen	prettig	terrein	zeggen
flessen	lekker	rennen	trekken	zetten
gekke	lessen	snelle	verre	

Woorden met i

binnen	klimmen	misschien	stille
blikken	knikken	missen	stippen
brillen	knikker	prikken	vissen
dikke	knippen	rillen	visser
frisse	liggen	schipper	willen
gillen	lippen	schrikken	winnen
hitte	middag	slikken	witte
kikker	middel	slimme	zitten
kippen	midden	stikken	

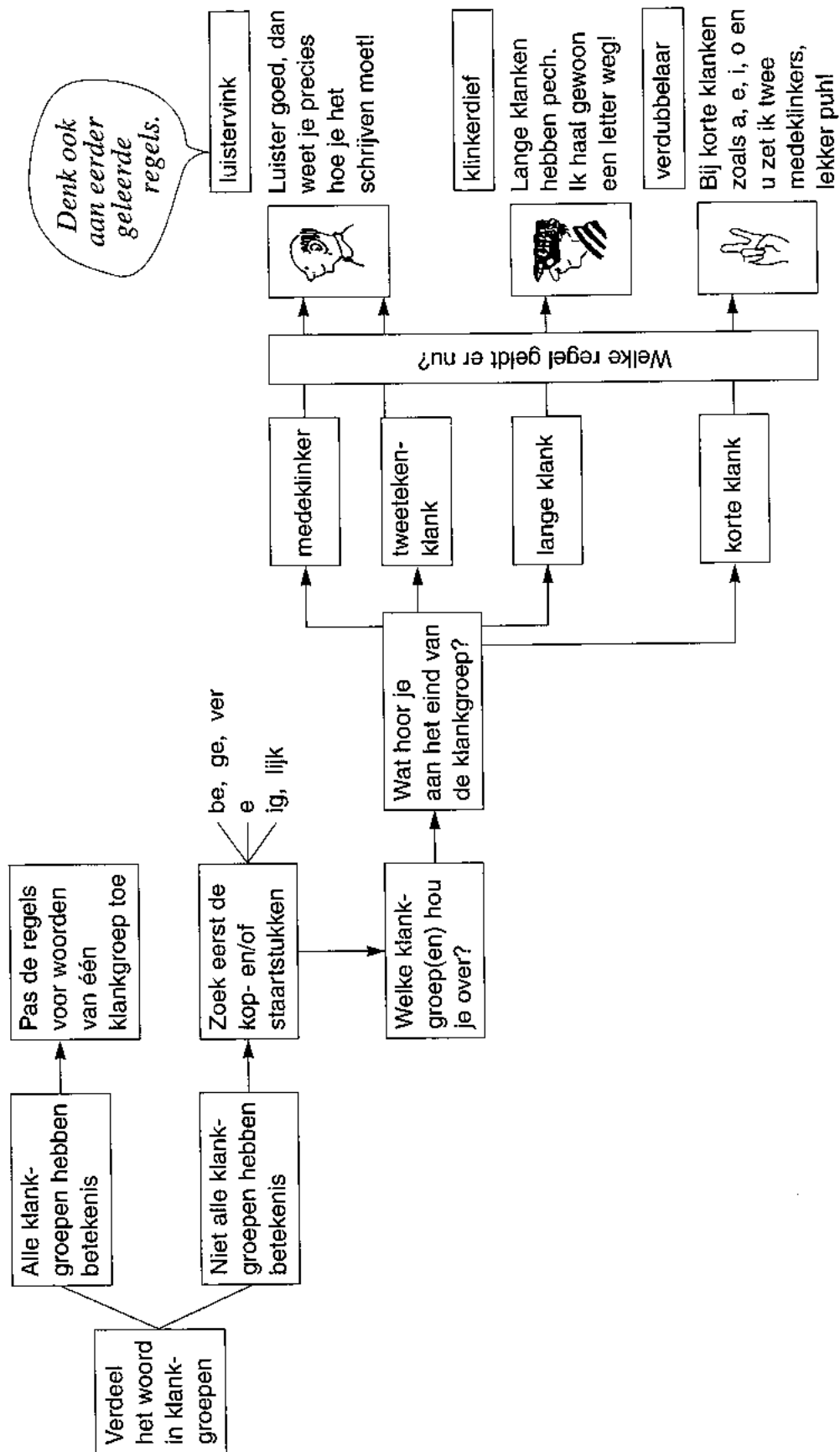
Woorden met o

blokken	grommen	koffer	rollen
bommen	holle	koffie	sokken
bossen	Holland	koppen	stokken
brommen	hokken	koppig	stoppen
brommer	klokken	modder	volle
domme	kloppen	poppen	zonnig

Woorden met u

bruggen	dunne	kussen	smullen
brullen	hutten	mussen	spullen
bussen	juffrouw	nummer	stukken
drukke	jullie	nuttig	tussen
drukken	krullen	pudding	vullen
druppel	kudde	rubber	zullen
dubbel	kunnen	schudden	zussen

Schema van de luistervink • klinkerdief • verdubbelaar voor woorden van twee of meer klankgroepen

4

3

2

1